

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Portfolio profesního rozvoje Kláry Libichové
Portfolio of professional development of Klára Libichová
Klára Libichová

Vedoucí práce: PaedDr. Zdeňka Hanková, Ph.D.
Studijní program: Vychovatelství
Studijní obor: BC-VYCH

Kralupy nad Vltavou 2020

Odevzdáním této bakalářské práce na téma Portfolio profesního rozvoje Kláry Libichové potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Kralupy nad Vltavou 23. 3. 2020

.....
Klára Libichová

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucí bakalářské práce, PaedDr. Zdeňce Hankové, Ph.D., za odborné vedení, podnětné připomínky a čas, který mi věnovala. Také bych chtěla poděkovat mojí rodině a příteli za podporu a trpělivost. V neposlední řadě můj vděk patří mým kolegyním, které se zúčastnili spolupráce na této práci ať už formou rozhovoru, průzkumu nebo korekturou textu.

ABSTRAKT

Portfolio profesního rozvoje Kláry Libichové se skládá z deseti povinných kapitol, které mají společné téma, kterým je výchova a vzdělávání dětí ve školní družině. Portfolio přibližuje profesní i osobnostní stránku autorky této práce, obsahuje její osobní názory a postoje. Teoretické poznatky jsou získány převážně z oborů pedagogiky, psychologie, sociální pedagogiky, dále také z legislativních předpisů, vnitřního řádu školní družiny a profesních zkušeností. Důležitou část této práce tvoří odborná esej na téma informační a počítačová gramotnost ve volném čase dětí. Profesiografický rozbor a případová studie se týkají školní družiny. V obou těchto částech autorka spolupracovala s kolegy z praxe.

KLÍČOVÁ SLOVA

portfolio, profesní rozvoj, pedagogika volného času, vychovatelství, profesiografický rozbor vychovatele, případová studie školní družiny

ABSTRACT

Klára Libichová's professional development portfolio consists of ten chapters which have one theme in common. The theme is children's education in school club. The portfolio mentions professional and personal nature of the author and it contains the author's opinions and attitudes. Theoretical knowledge is primarily based on the fields of pedagogy, psychology, social pedagogy, legislative regulations, internal regulations of school club and professional experience. An important part of this paper is a professional essay on the theme of information technology and computer literacy in children's free time. Profesiographic analysis and case study concerns the school club. Both parts are consulted with professionals in the field.

KEYWORDS

portfolio, professional development, pedagogy of leisure time, education, analysis of professional development of educator, case study of the school club

Obsah

1	Předmluva.....	5
2	Profesní strukturovaný životopis.....	6
3	Esej.....	8
4	Seznam prostudované literatury vážící se k předmětům studia.....	18
5	Konspekt knihy.....	20
6	Profesiografický rozbor pedagogického pracovníka.....	24
7	Případová studie vybrané školní družiny při ZŠ.....	35
8	Písemná příprava na ucelenou volnočasovou výchovnou aktivitu.....	45
9	Závěrečná reflektivní úvaha o vlastním studiu.....	49
10	Soupis použité literatury a pramenů.....	53
11	Přílohy.....	I

1 Předmluva

Pro svou bakalářskou práci jsem si zvolila variantu vypracování Portfolia profesního rozvoje. Lákalo mě využít trochu jiné pojetí bakalářské práce, než je běžné. Přijde mi zajímavé zakončit tříleté studium právě touto formou závěrečné práce, která je sebereflexí mého dosavadního studia, ale také shrnutím mého působení v oblasti školství. Tato práce obsahuje několik na sobě nezávislých částí, které v konečné podobě vytvoří jeden celek. Vypracování Portfolia profesního rozvoje se pro mě stalo výzvou, nejen proto, že nemám letité zkušenosti v oblasti školství, ale také proto, že jsem nikdy nepsala tak odbornou a rozsáhlou práci.

Přesto, že ve školství nyní pracuji teprve čtvrtým rokem, již jsem měla možnost vyzkoušet si práci vychovatelky ve dvou různých pracovních rolích. Jako vychovatelka ve školním klubu, kde jsem působila zhruba rok, a jako vedoucí kroužku vaření. Obě tyto pracovní role pro mě byly velice zajímavé a přínosné, zkušenosti z nich jsem využila i při psaní této práce. Nyní přímo nepracuji jako vychovatelka, pouze někdy vypomáhám kolegyním ve školní družině. Působím na základní škole jako učitelka předmětu Informační a komunikační technologie na prvním a druhém stupni a zároveň jako asistentka pedagoga na prvním stupni. Ze svých dosavadních zkušeností mohu potvrdit, že všechny druhy práce v oblasti školství jsou spolu úzce spjaté. Jsem přesvědčena, že pedagogické postupy jsou univerzální a zkušenosti z různých oblastí školství výhodou. Do budoucna bych se však chtěla věnovat opět práci vychovatelky ve školní družině, proto se v případové studii zabývám školní družinou a profesiografický rozbor pojednává o práci vychovatelky právě v tomto zařízení.

Další částí této bakalářské práce je odborná esej na téma informační a počítačová gramotnost dětí. V eseji se mimo jiné zabývám tím, jaký vztah mají děti mladšího školního věku a vychovatelé školní družiny k počítačům. V kapitole s názvem Konspekt knihy shrnuji knihu paní doktorky Jiřiny Pávkové, která nese název Pedagogické ovlivňování volného času, současné trendy. Kniha je velice dobrým pomocníkem pro všechny pedagogy a rodiče. Obsahuje návody, jak vést děti ke kvalitně strávenému volnému času. Písemná příprava na volnočasovou aktivitu popisuje výtvarnou zájmovou činnost v oddělení školní družiny. Lekce nese název Životní hodnoty aneb Rodina na prvním místě.

2 Profesní strukturovaný životopis

Osobní údaje

Jméno a příjmení Klára Libichová
Datum a místo narození 19. července xxx Mělník
Adresa xxx

Vzdělání

2017 - 2020 - Univerzita Karlova (studuji), obor Vychovatelství,
- bakalářské studium
2011 - 2015 - Střední odborná škola ekonomická

Pracovní zkušenosti

2017 - dosud

Základní škola xxx - asistentka pedagoga na prvním stupni základní školy
- učitelka předmětu Informační a komunikační technologie na
prvním i druhé stupni základní školy
- příležitostně vychovatelka ve školní družině

2016 - 2018

Základní škola xxx - asistentka pedagoga na druhém stupni základní školy
- vedoucí kroužku vaření
- pedagog volného času ve školním klubu

2015 – 2016

Česká spořitelna, a. s. - bankovní poradce

Další kompetence

říjen 2014 - řidičský průkaz skupiny B

říjen 2016 - kurz asistenta pedagoga

Další znalosti

Práce na PC - Microsoft Office, Outlook, účetní program Pohoda, psaní všemi deseti prsty, grafické programy, cloudová úložiště

Jazykové znalosti - anglický a německý jazyk – aktivní, středně pokročilý

3 Esej

Informační a počítačová gramotnost dětí

Kinematografie během několika let do značné míry, ne-li úplně, nahradí učebnice, řekl Thomas Alva Edison (1922, In Brdička, 2010, s. 10) již roku 1922.

Jako téma své odborné eseje jsem si zvolila informační a počítačovou gramotnost dětí. Mým důvodem bylo, že se toto téma týká opravdu nás všech, ať už jsme rodiči, studenty či pedagogy. Technologie jsou součástí dnešního života a udržet krok s moderní dobou patří ke každodennímu životu. Ve svém textu se zaměřím na vliv technologií na mladou generaci a jejich vztah k nim.

K tomu, jaký vztah mají děti k technologiím, se vyjadřuje řada odborníků. Brdička (2010, s. 13) říká, že *technologie ovlivňují nejvíce mladou, tzv. Síťovou generaci, která již přijala technologie za součást svého běžného života. Z uvedené citace vyplývá, že dnešní mladí lidé technologiím neuniknou. S touto skutečností je řada lidí již smířená. Pro mě je to spíše alarmující. Říká se, že technologie nejlépe ovládají ti nejmenší z nás. Většina dnešních dětí je zvyklá již od útlého dětství užívat počítač, mobilní telefon a další digitální přístroje. Vzhledem k tomu, že starší generace v takto technologickém období nevyrostala, mnozí se domnívají, že děti mají tu výhodu, že se oproti nim nemusí učit nic nového. Dá se říct, že vývoj technologií jde v určitém směru ruku v ruce se zakázkou dětí.*

Otázkou je, zda je správně, že děti mají přístup k moderním technologiím tak brzy. Pokud rodiče dají dětem telefony a tablety příliš brzy, chtějí je rozvíjet, nebo jim jen chtějí vyplnit volný čas, aby je zabavily? Pokud je důvodem pouze zábava, nemůžeme počítat s tím, že by děti někdo vedl k rozvoji počítačových dovedností. Jaké to má ale důsledky? Co pro zdravý vztah k technologiím může udělat školní družina a školní klub v rámci činnosti dětí ve volném čase? Toto jsou otázky, kterými se v eseji budu zabývat.

Hlavní aktivitou dětí na digitálních zařízeních je hraní her. Otázkou ale je, zda rodiče vědí, jaké hry jejich děti hrají a jaký dopad to na ně může mít. Pokud se jejich prostřednictvím děti naučí angličtinu, postřeh, strategii, získají vědomosti a znalosti, je to samozřejmě ku prospěchu. Oproti tomu různé střilecí hry, kde je spousta násilí a agrese, mohou mít neblahý vliv na jejich psychiku. Samostatnou kapitolou je hráčská závislost, která v dětském věku

vzniká velmi rychle. Úskalím této virtuální komunikace je ztráta schopnosti komunikovat z očí do očí a riziko kyberšikany. Děti si při zábavných aktivitách na počítači či mobilu upevňují řadu negativních návyků, které se pak pedagogové s velkým úsilím snaží odstraňovat. K těmto návykům patří zejména špatné držení myši, psaní na počítači pouze dvěma prsty, kopírování textu bez přečtení, získávání informací z neověřených zdrojů a jejich předávání dál apod.

Pedagogové se setkávají i s méně specifickými důsledky nadužívání moderních technologií od útlého dětství. Čím dál více se v poslední době můžeme setkat s dětmi roztěkanými, neposednými, které u ničeho příliš dlouho nevydrží a ve škole mají problém, protože neudrží pozornost. Přikláním se k všeobecnému názoru, že jedním z důvodů mohou být právě moderní technologie, zejména hraní her. Mnoho her obsahuje rušivé elementy se zdraví ohrožujícími momenty, děti nezdědka hrají hry určené pro dospělé hráče. Přestože se jedná o prokázaný a všeobecně známý fakt, řada rodičů neví, co jejich děti na počítači dělají. Důvodem je nedostatek času, pohodlnost nebo slepá důvěra, že jejich dítě dělá jen správné věci. Rodiče nemají čas nebo chuť kontrolovat, co jejich dítě hraje na počítači, a už vůbec ne se svými dětmi dělat jiné aktivity.

Z pozice pedagoga se i já v praxi setkávám s tím, že rodič s pedagogem řeší důsledky nadužívání digitálních technologií. Ptá se, proč zrovna jeho dítě je tak roztěkané a nedokáže udržet pozornost, aby diktát dopsalo, zkontrolovalo si chyby, nebo si poslechlo četbu jedné kapitoly z knihy. Dle mého názoru je pak třeba hledat příčiny, upozornit rodiče, že kontrola či omezení digitálních technologií by bylo řešením jejich problémů. Sporný je úplný zákaz technologií, protože už v úvodu bylo řečeno, že patří do našeho života, a jejich využívání je důležitou kompetencí, kterou mají děti získat, ať už doma, nebo ve škole. Musí se naučit vyhledat informaci na počítači či telefonu, umět zavolat přes telefon pomoc v krizové situaci. Důležité je, aby se rodiče od odborníků (tedy i pedagogů) dozvěděli, jaká jsou rizika a co je naopak vhodné pro děti předškolního a mladšího školního věku, potom bychom se těmito negativním důsledkům mohli vyvarovat.

U starších žáků v předmětu Informační a komunikační technologie se setkávám kromě výše uvedených problémů i s nízkou informační gramotností. Souvisí to se současnou informační přesyceností, se kterou zápolí často i dospělí. *Nejhorší je obrázek lidí, kteří jsou zahlceni*

informacemi, s nimiž nevědí, co si počít a netuší, které z nich jsou použitelné a které ne. Lidí, kteří se stávají informačními narkomany (Neil Postman, 1995, Vision of Cyberspace rozhovor, In Brdička, 2013, s. 34). Takových lidí, které označuje Postman za informační narkomany je dle mého názoru opravdu hodně. Žijeme v informační době, informace se na nás valí z různých médií a nejsou vždy ověřené, často jsou i úmyslně klamavé a manipulativní.

Informační gramotnost je ve školství vymezena v různých definicích. Poprvé ji definoval v roce 1974 Paul Zurkowski (1974, In Dobrovská, 2004, s. 10), v tu dobu prezident společnosti Information Industry Association. Ten považoval za informačně gramotné ty osoby, které jsou připraveny *používat informační zdroje při práci, kteří se při řešení problémů naučili využívat širokou škálu informačních technik a nástrojů stejně jako primární zdroje*. Přestože se od té doby přístup k informacím změnil, jeho myšlenka zůstává platná i nadále.

Martin Tessnar (1985, In Černochová, 2013, s. 38) v roce 1985 definoval informační gramotnost *jako schopnost efektivně vyhledat a hodnotit informace vztahující se k určité informační potřebě*. Tato definice již obsahuje dnešní pojmy, jako je vyhledat a hodnotit informace a informační potřeba, od této doby se ale především díky internetu velmi změnilo množství informací a informačních zdrojů.

Osmdesátá léta 20. století se stala velice důležitým obdobím pro vývoj pojmu informační gramotnost. V roce 1989 byl, ve zprávě americké Komise pro informační gramotnost poprvé zveřejněna definice, která se stala jednou z nejznámějších a nejčastěji citovaných. Zní takto: *Informačně gramotní lidé se naučili, jak se učit. Vědí, jak se učit, protože vědí, jak jsou znalosti pořádány, jak je možné informace vyhledat a využít je tak, aby se z nich mohli učit. Jsou to lidé připraveni pro celoživotní vzdělávání, protože mohou vždy najít informace potřebné k určitému rozhodnutí či k vyřešení daného úkolu* (zpráva Komise pro informační gramotnost, 1989, In Dobrovská, 1989, s. 10, online).

Rambousek (2005, s. 55) charakterizuje informační gramotnost v textech pro přípravu učitelů a vychovatelů informačních a komunikačních technologií *jako schopnost aktivně*

využívat prostředky moderní výpočetní techniky při řešení různých problémů každodenního života, hlavně v oblastech, ve kterých se vyžaduje práce s velkým množstvím informací.

Cílem výchovy a vzdělávání doma i ve škole, a to nejen v předmětu ICT, je naučit děti informace posoudit, roztřídit, a především rozlišovat ty, které využijí a potřebují a které nikoliv. Nedílnou součástí informační gramotnosti je umět si informace ověřit z více důvěryhodných zdrojů a tyto zdroje odlišit od nepravdivých. Vždyť přece cílem naší společnosti je vychovat samostatně myslící jedince, kteří si dokáží na základě dostupných informací udělat vlastní názor na věc. V praxi to znamená nevyhýbat se práci s aktuálními zdroji a zařazovat do výuky ICT mediální výchovu. Výuka informační gramotnosti však zásadně překračuje hranice předmětu ICT, je kompetencí, kterou je třeba rozvíjet napříč vyučovacími předměty.

V další části této eseje bych se ráda zamyslela nad tím, jak mohou vychovatelky ve školní družině a školním klubu pracovat s počítačovými technologiemi. Zajímá mě, jaká je současná situace a jakým směrem by se tato situace měla do budoucna posunout či vyvíjet. Školní družina či klub jsou prostředím, kde se žákům nabízí řízené volnočasové aktivity, a digitální technologie patří mezi dětmi oblíbené prostředky zábavy a relaxace. Jaké jsou možnosti a podmínky zdravého využití digitálních technologií v tomto prostředí? Vycházela jsem z osobních zkušeností a průzkumu mezi vychovatelkami a dětmi školní družiny a školního klubu na základní škole.

Nejprve popíši výchozí situaci, tj. možnosti zařazení technologií do provozu školní družiny. Zájmové činnosti ve školní družině či školním klubu jsou děleny do jednotlivých zájmových oblastí. Tyto oblasti se ale překrývají, některé činnosti nelze přesně zařadit do konkrétní skupiny zájmových oblastí. Do této skupiny patří také práce s počítačem. Ve školních družinách a školních klubech se často setkáme s tím, že práce s počítačem je zařazena do odpočinkových a rekreačních činností. (Hájek, 2008) Dle názoru Hájka (2008, s. 168) *je počítač nejrychleji se rozvíjející zájmová oblast, vybavuje děti počítačovými dovednostmi, rozvíjí logické uvažování při programování apod. U této činnosti však hrozí více než kde jinde návyk na tzv. virtuální drogu.* Využívání počítače je chápáno jako rozvíjející smysluplná činnost za určitých podmínek. Těmi nejdůležitějšími jsou: alespoň jeden počítač pro každou dvojici dětí, vychovatel s minimálně základními počítačovými znalostmi

a dovednostmi, určitá rychlost a výkon počítače, aby si za danou lekci žáci práci na počítači vyzkoušeli, kvalitní moderní počítačový software (nejčastěji Windows 8, 10) a s ním spojené základní programy. Některé školní družiny jsou počítači přímo vybaveny, děti je mají k dispozici dle organizace jednotlivých oddělení. Jiné školní družiny nabízejí dětem kroužky v oblasti informačních a komunikačních technologií. Existují ale i družiny, kde počítače nejsou a děti je tedy nemohou využívat. Ať už je to tak či tak, dle mého názoru by minimálně jeden počítač mělo obsahovat každé oddělení školní družiny, aby jej mohly využívat vychovatelky pro svou práci s dětmi.

Vychovatelky ve školních družinách či školních klubech by měly mít dovednosti a alespoň minimální vzdělání v oblasti informačních technologií. Je velice složité od nich toto v praxi vyžadovat. Některé vychovatelky se to na školách vůbec neučily a nebyly nuceny s těmito technologiemi přijít příliš do kontaktu. Je to tedy těžko předpokládaná podmínka, která se bere v dnešní době za automatickou. Pokud vychovatelka nemá dovednosti pro práci na počítači, může jí pomoci například učitel, který předmět Informační a komunikační technologie vyučuje, popřípadě odborník v dané škole, který se tímto zabývá. Brdička považuje za důležité, aby počítač ovládali především učitelé, za neméně důležité to považuje u vychovatelů (Brdička, 2010). Ve své knize uvádí čtyři fáze, které již byly definovány na počátku 90. let minulého století a jsou stále platné. Osvojení těchto fází je nutné pro informační a počítačové gramotnosti každého pedagogického pracovníka. Teprve poté může předávat získané znalosti svým žákům. *První fáze je nutnost. V první fázi se jedná o pocit potřebnosti věnovat čas studiu a seznamovat se s ovládním počítače, které je často nutnou podmínkou přežití učitele na místě, jež zastává. Druhá fáze se nazývá mistrovství. S přibývajícím technickými znalostmi se dostavuje stadium mistrovství, v němž dochází ke zdokonalování využití technologií, osvojují se výhodnější strategie, zavádějí se lepší modely výuky a snižuje se závislost na počítačových specialistech. Třetí fáze se jmenuje vcítění. Ve fázi vcítění se orientace učitele posouvá směrem k žákům. Technologie již nejsou cílem, ale prostředkem běžně využívaným v mnoha výukových aktivitách. Počet prakticky se uplatňujících aplikací moderních technologií se rozšiřuje. Poslední čtvrtá fáze je inovace. Teprve v poslední fázi dosáhne učitel úplné funkční kreativity, kdy je schopen vlastního přizpůsobení svých výukových cílů, plánu i postupů tak, aby bylo potenciálu vzdělávacích technologií využito*

v *maximální míře* (projekt ACOT pro učitele, 1991, In Brdička, 2010, s. 16). Otázkou je, o kolik pozadu zůstává reálná situace za tímto teoretickým požadavkem.

Uskutečnila jsem osobní průzkum mezi vychovatelkami školní družiny a školního klubu na základní škole, kde pracuji. Oslovila jsem pět vychovatelek s praxí od tří do dvaceti let. Z průzkumu vyplynulo, že se vychovatelky snaží učit děti, aby si osvojily alespoň základy počítačové gramotnosti i ve školní družině. Toto zjištění mě překvapilo, protože ne každá vychovatelka má příslušné počítačové vzdělání, a ne každé oddělení družiny disponuje počítačovou vybaveností. Zároveň se objevily i překážky práce na počítači. Vychovatelky se obávají, že některé děti mají větší sklony k závislosti na počítači či mobilním telefonu než jiné. Tyto děti nejsou zvyklé využívat technologie k tomu, aby jim sloužily při učení a hledání informací, ale pouze k zábavě. Vychovatelky nechtějí posilovat tuto závislost.

Všechny dotázané vychovatelky se jednoznačně shodly na tom, že *počítač je dobrý sluha, ale zlý pán*. Celý tento odstavec koresponduje s jedním velice hezkým a pravdivým citátem, který řekl Alan Lesgold (1997, In Brdička, 2010, s. 12). Zní takto: *Počítač je jako zesilovač. Umocňuje ty nejlepší výukové metody i ty nejhorší. Je zde reálné nebezpečí, že ty horší mohou převážit a omezit tak schopnost budoucích dospělých*. Přesně toho se bojí všechny vychovatelky mého průzkumu a jejich názor sdílím i já. Na závěr se dotázané shodly na tom, co již řekl pan Brdička (Brdička, 2015, online): *dobrý vychovatel by neměl zapomenout na to, že práce s počítačem nemůže nikdy nahradit pobyt v kolektivu a že pro dítě jsou mnohem důležitější a zdravější přirozené aktivity nejlépe venku na čerstvém vzduchu*.

Na začátku eseje jsem si kladla otázku, zda rodiče vedou děti ve volném čase při činnostech s počítačem smysluplně. Jak je to ve školních družinách jsme zjistili z názoru vychovatelek. Ještě nás budou zajímat názory dětí.

Další průzkum, který jsem si udělala jako podklad pro tuto esej, se týkal názoru dětí mladšího školního věku na to, k čemu je počítač. Do průzkumu se zapojily děti, které byly v den dotazování ve školní družině a školním klubu. Konkrétně se jednalo o čtyřicet pět dětí ze třetích, čtvrtých a pátých ročníků základní školy, na které učím. Děti dostaly anketní lísteček, na který měly definovat svými slovy počítač. Otázku jsem formulovala tak, abych se dozvěděla, zda je pro ně počítat zdrojem důležitých informací, zda hrají smysluplné hry nebo

ho dokonce používají jen pro zabítí volného času. Předpokládala jsem, že v jejich věku většina z nich počítač používá ke komunikaci s vrstevníky na sociálních sítích a k hraní her.

Zajímalo mě také srovnání s definicí počítače, kterou jsem našla na webových stránkách určených dětem. Do jaké míry se s ní shodují. Tato definice zní: *počítač nám slouží k uchování, zpracování, přenosu dat a informací a také ke komunikaci s uživatelem* (Vlastimil Chytrý, 2010, online).

Ze všech odevzdaných lístečků jsem shrnula následující pohled dětí. U žáků třetích a čtvrtých ročníků převažovaly následující odpovědi: *Počítač je dobrá věc, která nám slouží hlavně k zábavě, hraní her, psaní s kamarády a koukání na různá videa na „jútubku“.*

U žáků pátých ročníků převažovaly následující odpovědi: *Počítač je dobrá věc, která nám slouží k zábavě, hraní her, psaní s kamarády, sledování různých videí a také k vyhledávání odpovědí, informací a plnění úkolů do školy.*

Z odpovědí je patrný rozdíl, jak se posunulo chápání počítače u starších žáků. Ti mladší, žáci třetích a čtvrtých tříd, berou počítač jen jako věc, která jim slouží pouze k zábavě a ke komunikaci s vrstevníky. Starší děti z průzkumu, žáci pátých tříd, chápou počítač jako věc určenou nejen k zábavě a komunikaci, ale také jim slouží k vyhledávání informací. Mimo jiné jim počítač pomáhá s učivem. Žáci pátých tříd tedy chápou počítač tak, jak se to po nich chce od dospělých: jako prostředek pro vyhledávání a zhodnocování důležitých informací. Mají již dovednosti informační a počítačové gramotnosti což je cílem především učitelů a je otázka do jaké míry i rodičů. Jedním z důvodů, proč starší děti chápou počítač takto, může být ten, že se dětem postupně mění a vyvíjí myšlení a chápání. Dalším důvodem může být fakt, že děti pátých tříd již mají předmět Informační a komunikační technologie. Také zřejmě proto použili ve svých odpovědích pojem vyhledávání informací. Je zde patrný vliv školy v získávání klíčových dovedností informační gramotnosti.

Z průzkumu tedy vyplývá, že obecná definice počítače se s názory dětí shoduje pouze ve dvou bodech: počítač slouží ke zpracování informací a ke komunikaci. Přičemž děti chápou pojem komunikace především jako komunikaci mezi vrstevníky. V definici je komunikace chápána jako komunikace uživatele s počítačem.

Tento průzkum považuji za užitečný. Ukázal, že postoj dětí k počítači se vyvíjí v závislosti na věku. Zjistili jsme, že v oblasti informační a počítačové gramotnosti jsou na tom starší děti lépe než ty mladší a že se nám ve škole vcelku dobře daří vést děti k počítačové a informační gramotnosti. Nezáleží, ale jen na škole. Velkou míru v oblasti počítačové gramotnosti a především v tom, jak děti na počítači čas tráví nesou rodiče a obecně rodinné prostředí. Škola pak může pouze kompenzovat možnosti znevýhodněných dětí nebo naopak korigovat špatné návyky dětí *To, jakým způsobem děti využívají počítač a přístup k internetu, do značné míry závisí na jejich zájmech. Zájmy přímo ovlivňuje prostředí, v němž žijí. Zde je mnoho různých vlivů. Jedním z nejdůležitějších je funkce rodiny a domácí atmosféra* (Brdička, 2003, s. 57).

Z obou průzkumů tedy vyplynulo, že se vychovatelé snaží rozvíjet počítačovou gramotnost u dětí podle svých možností již ve školní družině a školním klubu. Je otázka, do jaké míry vzhledem ke svému vzdělání to dokážou vychovatelé ovlivnit. Obávají se, že děti nevyužívají počítač k vyhledávání informací a k naučení se něčeho nového, ale naopak jen k hraní her, tedy zábavě. To se potvrdilo i u odpovědí dětí nižších ročníků. Zdá se, že obavy jsou oprávněné. Pozitivem však je, že u starších dětí, konkrétně z pátých ročníků základní školy, se zčásti projevila informační a počítačová gramotnost. Minimálně v tom, že využívají počítač k vyhledávání informací a ke studiu. Tento faktor se zcela nepochybně posiluje nyní v době distančního vzdělávání i u mladších žáků, kdy rodiče, žáci i pedagogové používají technologie právě tím způsobem, který uvádí definice počítače pro děti od Vlastimila Chytrého (viz výše).

Závěrem bychom mohli říct, že faktorů ovlivňujících práci dětí na počítači je mnoho. Jedním z nich je rodinné prostředí. V tomto směru jsme se ve výzkumu nic nedozvěděli a jako pedagogové máme jen velmi omezené možnosti, jak ho ovlivnit. Pokud chceme, aby děti využívaly počítač správně a pro svůj prospěch, musí je k tomu vést všichni dospělí. Z osobní zkušenosti vím, že děti mají z domova spíše řadu zlovyků při práci na počítači. Pokud máme táhnout za jeden provaz, jsme ve shodě spíše s učiteli a vychovateli než s rodiči. Jako pedagogové musíme tedy osvětově působit i na rodiče, informovat je o rizicích, a naopak žádaných postupech práce s počítačem.

Ve škole je třeba využít co nejdříve možnosti vést děti ke správným návykům při práci s počítačem. Protože průzkum ukázal, že z domácího prostředí žáci nezískávají příliš kompetencí informační gramotnosti. Role školy je dle mého názoru nezastupitelná. Učitel informatiky a koordinátor ICT musí dohlížet na software a být žákům i pedagogům (včetně vychovatelů) k pomoci. Vedení školy by mělo zajistit počítačovou vybavenost družiny a umožnit vychovatelům vzdělávání v oblasti informačních technologií. Právě školní družina a školní klub mohou totiž být místem, kde se žáci již od raného věku učí správným počítačovým návykům nenásilným a zábavným způsobem a získávají první kompetence, které pak rozvíjejí ve výuce ICT a dalších předmětech.

Použité zdroje

BENEŠ, Pavel, RAMBOUSEK, Vladimír a Irena FIALOVÁ, ed. *Vzdělávání pro život v informační společnosti*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2005. ISBN 80-7290-198-2

BRDIČKA, Bořivoj. *Role internetu ve vzdělávání: studijní materiál pro učitele snažící se uplatnit moderní technologie ve výuce*. Kladno: AISIS, 2003. ISBN 80-239-0106-0.

BRDIČKA, Bořivoj. *Informační a komunikační technologie ve škole: pro vedení škol a ICT metodiky: [metodická příručka]*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, c2010. ISBN 978-80-87000-31-1

BRDIČKA, Bořivoj, 2015, *Učení s počítačem: Závěr* [online]. [cit. 2020-04-25]. Dostupné z: <http://it.pedf.cuni.cz/~bobr/ucspoc/index.html>

ČERNOCHOVÁ, Miroslava. *Rozvoj informačně technologických kompetencí na základních školách: výzkum stavu a struktury informačně technologické gramotnosti*. V Praze: České vysoké učení technické, 2013. ISBN 978-80-01-05407-9.

DOBROVSKÁ, M, *Informační gramotnost - teorie a praxe v ČR* [online]. Knihovnická revue, 2004, roč. 15, č. 1, s. 7 - 18, [cit. 2013-01-14] Dostupné z: <http://knihovna.nkp.cz/nkkr0401/0401007.html>

HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1.

CHYTRÝ, Vlastimil, 2010, *Definice počítače* [online]. [cit. 2020-04-25]. Dostupné z: http://www.vlastik.chytrak.cz/definice_pocitace.htm

4 Seznam prostudované literatury vážící se k předmětům studia

BENDL, Stanislav. Kázeňské problémy ve škole. Aktualizované a dopl. vyd. Praha: Triton, 2011, 260 s. ISBN 978-80-7387-436-0.

BENDL, Stanislav. Vychovatelství: učebnice teoretických základů oboru. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4248-9.

BRDIČKA, Bořivoj. Role internetu ve vzdělávání: studijní materiál pro učitele snažící se uplatnit moderní technologie ve výuce. Kladno: AISIS, 2003. ISBN 80-239-0106-0.

DVOŘÁKOVÁ, Markéta. Základní učebnice pedagogiky. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5039-2.

HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1.

HANUŠOVÁ, Jaroslava. Zásady předlékařské první pomoci. V Praze: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2013, 76 s. ISBN 978-80-7290-644-5.

HAZUKOVÁ, Helena a Pavel ŠAMŠULA. Didaktika výtvarné výchovy I. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2005. ISBN 80-7290-237-7.

HRKAL, Jan, Radek HANUŠ a Daniela SOBKOVÁ ZOUNKOVÁ, ed. Zlatý fond her: hry a programy připravené pro kurzy Prázdninové školy Lipnice. Vydání druhé. Praha: Portál, 2000-. ISBN 978-80-7367-506-6.

KASÍKOVÁ, Hana. Kooperativní učení, kooperativní škola. Vydání 3., rozšířené a aktualizované. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0983-6.

KASPER, Tomáš a Dana KASPEROVÁ. Dějiny pedagogiky. Praha: Grada, 2008. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2429-4.

KYRIACOU, Chris. Klíčové dovednosti učitele: cesty k lepšímu vyučování. Vyd. 3. Přeložil Dominik DVOŘÁK, přeložil Milan KOLDINSKÝ. Praha: Portál, 2008. Pedagogická praxe (Portál). ISBN 978-80-7367-434-2.

MACHOVÁ, Jitka a Dagmar KUBÁTOVÁ. Výchova ke zdraví. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5351-5.

PÁVKOVÁ, Jiřina a Bedřich HÁJEK. Školní družina. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-268-3.

PÁVKOVÁ, Jiřina. Pedagogika volného času. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6.

PRŮCHA, Jan. Moderní pedagogika. 2., přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-631-4.

ŠAFRÁNKOVÁ, Dagmar. Pedagogika. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2993-0.

VÁGNEROVÁ, Marie. Vývojová psychologie – dětství a dospívání. Vyd. Karolinum, 2012, 536 s. ISBN 9788024621531.

VALENTA, Milan. Přehled speciální pedagogiky: rámcové kompendium oboru. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0602-6.

VALIŠOVÁ, Alena. Autorita v edukační a sociální práci. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2012. ISBN 978-80-7395-507-6.

5 Konspekt knihy

Název titulu: Pedagogické ovlivňování volného času, současné trendy

Autoři: Bedřich Hájek, Břetislav Hofbauer, Jiřina Pávková

Vydalo: nakladatelství Portál, Praha 2008

Počet stran: 240

ISBN: ISBN 978-80-7367-473-1

Bibliografická citace:

HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1.

Klíčová slova: volný čas, výchova a vzdělávání ve volném čase, trendy v pedagogice volného času, bezpečnost a ochrana zdraví dětí, zájmová činnost, ŠVP, školská zařízení pro zájmové vzdělávání

Zdůvodnění výběru daného díla:

Pro tuto část mé bakalářské práce jsem si vybrala knihu s názvem Pedagogické ovlivňování volného času. Má volba nebyla náhodná. Hlavním důvodem je, že jedním z autorů knihy je paní doktorka Jiřina Pávková, kterou velice obdivuji jako zkušeného pedagoga s dlouholetou praxí. Od paní dr. Pávkové jsem již četla několik jejích děl, které napsala sama nebo ve spolupráci s dalšími odborníky, ale tato kniha mě zaujala nejvíce. Důvodem je srozumitelnost, dobrý jazyk výkladu a názornost, které umožňují rychlou a snadnou orientaci v problematice pedagogiky volného času. Když jsem začínala pracovat jako pedagog, ať už ve volném čase nebo v přímém vyučování, neměla jsem téměř žádnou praxi. Tato kniha pro mě byla základní příručkou a průvodcem v začátcích mé praxe, vždy mi pomohla utřídit myšlenky.

Struktura knihy:

V úvodní části knihy se B. Hofbauer zabývá teoretickými východisky pedagogiky volného času. Vymezuje základní pojmy, jako jsou například: čas, volný čas, věda o volném čase

a další. Autor zde ukazuje různé pohledy na problematiku volného času a popisuje prostředí využívané pro volný čas. Také vyjmenovává, kdo se účastní volnočasových aktivit. Mimo jiné poukazuje na vliv globalizace v dané oblasti sledování.

Druhá kapitola se nazývá *Výchova ve volném čase* a její autorkou je J. Pávková. Tato kapitola vymezuje funkce, cíle, podmínky, prostředky a požadavky na výchovu ve volném čase, tedy v době mimo vyučování. Dále se tato část knihy zabývá výkladem základních pojmů, se kterými se v oboru pedagogika volného času můžeme setkat.

Bláha (1990, In Pávková, 2008, s. 66) definuje pojem volný čas následovně: *oblast volného času zahrnuje odpočinek, rekreaci, zábavu, zájmové činnosti, dobrovolné vzdělávání, dobrovolnou veřejně prospěšnou činnost a časové ztráty s těmito činnostmi související.* Pávková říká, že *většina definic termínu volný čas z těchto skutečností vychází, svými formulacemi se však liší.* Autorka tím upozorňuje na to, že každý autor si pojem volný čas vykládá trochu jinak.

V další kapitole autorka poukazuje na souvislosti mezi psychologii a pedagogikou volného času. Oba tyto obory spolu velice úzce souvisejí. Kapitola nás seznamuje s oblastmi psychologie, které jsou důležité pro vychovatele a pedagogy volného času. Jsou zde konkretizovány zejména tyto oblasti psychologie: vývojové, pedagogické, sociální, psychologie osobnosti a také psychohygieny. Dále jsou zde uvedeny věkové zvláštnosti v jednotlivých vývojových obdobích člověka. Řeší se zde také vztah a způsob komunikace mezi vychovávajícím a vychovávaným. Mimo jiné jsou zde rozvedeny otázky duševního zdraví a charakteristika osobnosti pedagoga volného času.

Čtvrtá část knihy se týká školských, výchovných a ubytovacích zařízení, které pracují s dětmi a mládeží. Významná část této kapitoly se věnuje legislativě a vedení dokumentace těchto zařízení.

Celá další kapitola je věnována školnímu vzdělávacímu programu pro školská zařízení. Autor B. Hájek nás provází tvorbou tohoto závazného pedagogického dokumentu. Zdůrazňuje jeho obsah a klíčové kompetence v následujících šesti oblastech.

1. Kompetence k učení

2. Kompetence k řešení problémů

3. Komunikativní kompetence

4. Sociální a personální kompetence

5. Kompetence občanské, činnostní a k pracovnímu uplatnění

6. Kompetence k trávení volného času

V šesté kapitole nazvané Zájmová činnost jsou vymezeny pojmy zájem, kroužek, soubor, klub, oddíl, kurz. Seznamujeme se s různými způsoby kategorizace zájmů. Hovoří se zde také o východiskách zážitkové pedagogiky. V této kapitole je mimo jiné poukázáno na mnoho důležitých faktů, například, že volný čas nenaplněný zájmem má tendenci k patologickému chování a že hlavním principem zájmové činnosti je zážitek z ní.

Další kapitola pojednává o zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci s dětmi a mládeží. Popisuje základní předpisy o bezpečnosti a ochraně zdraví (např. činnosti vychovatele při úraze) a metodické pokyny, kterými se vychovatel řídí v mezních situacích. Významná část kapitoly se věnuje prevenci sociálně patologických jevů, které v dnešní době čím dál více ohrožují mládež. Jsou to zejména:

- *záškoláctví,*
- *šikana, rasismus, xenofobie, vandalismus,*
- *kriminalita a delikvence,*
- *užívání návykových látek,*
- *závislost na politickém a náboženském extremismu,*
- *netolismus.*

Závěrečná osmá kapitola nás seznamuje s vybranými právními předpisy týkajícími se práce s dětmi ve volném čase. Najdeme zde připomenutí základních pojmů, jako zákon, vyhláška, mladiství, školní matrika a tak dále. Jako stěžejní zákon pro pedagogické pracovníky je uveden zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovních a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Závěr

Z knihy často čerpám při své každodenní praxi, to je také hlavní z důvodů, proč jsem si ji zvolila. Tato kniha je pro mě něco jako „bible“ v oboru volný čas. Pokaždé si z ní vezmu něco nového i přesto, že jsem ji četla již několikrát. Nejde jen o teorii, ale i o praktické

zkušenosti dlouholetých pedagogů a odborníků, z kterých si mohu brát příklad. Nejenže tato publikace obsahuje mnoho praktických rad, ale, jak jsem již zmínila na začátku této kapitoly, také se velice dobře čte, je přehledná a srozumitelná. V knize nacházím mnoho zajímavých myšlenek a pravd, mně však v hlavě nejvíce utkvěla tato: Volný čas nenaplněný zájmem má tendenci k patologickému chování. Z toho důvodu bychom měli děti naučit zdravému a efektivnímu využívání volného času už od raného dětství. Je to totiž efektivnější a levnější než následná převýchova narušených jedinců.

Použitá literatura

HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1.

6 Profesiografický rozbor pedagogického pracovníka

Nejdřív si uvědom, čím bys rád byl, a pak udělej, co je třeba. (Epiktétos, online)

Podle Kohoutka (2019, online) se dá pojem profesiografický rozbor neboli profesiogram vyložit takto: *Profesiogram je odborný popis a rozbor povolání a z něho vycházející popis nároků profese na organismus, psychiku a celou osobnost člověka.*

Může být pomůckou např. pro:

- *pedagogické pracovníky (zejména pro výchovné poradce ve školách),*
- *pracovníky pedagogicko-psychologických poraden,*
- *pracovníky odboru pracovních sil obecních úřadů a magistrátů,*
- *pracovníky zdravotnictví,*
- *sociální pracovníky v nejširším slova smyslu,*
- *personalisty různých organizací,*
- *žáky a studenty, kteří končí školní docházku a rozhodují se o svém dalším profesním začlenění.*

Profesiografický rozbor dle Provozníka (2002, s. 63) zahrnuje:

- *všeobecnou charakteristiku profese*
- *souhrn povinností pracovníka*
- *popis obsahu pracovní činnosti a jí odpovídajících úkonů a operací*
- *popis pracovních podmínek – technických, ekonomických, společenských*
- *inventář požadavků na pracovníka – odborné, fyzické, zdravotní, psychické a osobnostní*

Zákon o pedagogických pracovnících charakterizuje pedagogického pracovníka takto: *Pedagogickým pracovníkem je ten, kdo koná přímou vyučovací, přímou výchovnou, přímou speciálněpedagogickou nebo přímou pedagogicko-psychologickou činnost přímým působením na vzdělávaného, kterým uskutečňuje výchovu a vzdělávání na základě zvláštního právního předpisu, tj. školského zákona, je zaměstnancem právnické osoby, která vykonává činnost školy, nebo zaměstnancem státu, nebo ředitelem školy, není-li k právnické osobě vykonávající činnost školy v pracovněprávním vztahu nebo není-li zaměstnancem státu. Pedagogickým pracovníkem je též zaměstnanec, který vykonává přímou pedagogickou*

činnost v zařízeních sociálních služeb (zákon 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, § 2).

Zákon dále řeší povinné podmínky pro výkon činnosti pedagogických pracovníků. Pedagogickým pracovníkem může být ten, kdo splňuje tyto předpoklady: *je plně způsobilý k právním úkonům, má odbornou kvalifikaci pro přímou pedagogickou činnost, kterou vykonává, je bezúhonný, zdravotně způsobilý a prokázal znalost českého jazyka, není-li dále stanoveno jinak (zákon 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, § 3).*

Ve školní družině je pedagogickým pracovníkem zejména **vychovatel**, popřípadě asistent pedagoga. Pojem vychovatel se objevuje v literatuře velmi často a má mnoho různých definic a podob, všechny jsou si ale velice podobné. Hofbauer (2008, s. 34) definuje tento pojem takto: *označuje profesionální pracovníky zařízení volného času (školní družina, školní klub, dětský domov, domov mládeže).* Vychovateli jsou dále také pracovníci v nápravných zařízeních, ti organizují volný čas vězňů. V této práci se soustředíme na pozici vychovatele ve školní družině.

Vzdělanostní předpoklady pro výkon práce vychovatele přesně vymezuje zákon o pedagogických pracovnících § 16, *vychovatel získává odbornou kvalifikaci vysokoškolským vzděláním v oblasti pedagogických věd, nebo vyšším odborným vzděláním v oboru zaměřeném na vychovatelství či pedagogiku volného času, dále pak středním vzděláním s maturitní zkouškou, zaměřené na přípravu vychovatelů nebo pedagogů volného času, popřípadě vzděláním v oblasti celoživotního vzdělávání v oblasti pedagogických věd (zákon 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících, § 16).*

Pedagogičtí pracovníci mají po dobu výkonu své profese povinnost dalšího vzdělávání. Měli by se účastnit kurzů, seminářů, školení a dalších vzdělávacích aktivit pro rozšiřování znalostí a kvalifikace. Můžeme říct, že pro pedagogické pracovníky nekončí vzdělávání nikdy, je to celoživotní proces, při kterém se pedagogové dozvídají nové informace a neustále se učí. *Další vzdělávání pedagogických pracovníků organizuje ředitel školy po projednání s příslušným odborovým orgánem. Při dalším vzdělávání je nutné přihlížet ke studijním zájmům pedagogického pracovníka, potřebám a rozpočtu školy (zákon 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících, § 24).* Další vzdělávání se uskutečňuje především na vysokých školách, v zařízeních pro další vzdělávání pedagogických pracovníků nebo

samostudiem. J. Pávková a B. Hofbauer upozorňují dokonce na to, že práce vychovatelů vyžaduje celoživotní vzdělávání, doplňování vědomostí a jejich rozšiřování. Nejen proto, že jim to nařizuje zákon, ale také aby nedošlo k jejich „vyhoření“ a zevšednění stereotypní činnosti (Pávková, Hofbauer, 2008).

Podle zákona o pedagogických pracovnících (č. 563/2004 Sb., § 24) mají vychovatelé nárok na placené volno v rozsahu dvanácti dnů využité na samostudium. Ze zkušeností vyplývá, že pro další vzdělávání vychovatelek jsou důležitá především následující témata: nové trendy v různých oblastech zájmů, psychohygiena, rozvoj komunikačních dovedností, organizace, vedení a plánování zájmových činností, rozvoj tvořivosti, zajištění bezpečnosti při zájmových činnostech, metodika přípravy na vyučování, právní vědomí vychovatelů, psychologické vedení skupinové činnosti, osobnostní rozvoj, posilování odolnosti proti stresu, první pomoc (Hájek, Pávková, 2007). Aby byl vychovatel odolný vůči stresu, měl by mít také řadu psychologických dovedností.

V běžné družině při vlastní praxi se nesetkávám s tím, že by vychovatelé prošli řadou těchto vzdělávání. Je to obvykle z toho důvodu, že na to nejsou finanční prostředky. Autoři popisují ideál, jak by to mělo vypadat, ale v realitě to bývá často jinak. Teoretický ideál dalšího vzdělávání nebývá vždy naplněn, ale vychovatelé si to nahrazují jinými způsoby. V mnoha odděleních školních družin nalezneme menší knihovny se sbírkami her. Zde si vychovatelé shromažďují praktické publikace ke své práci. Využívají internetové zdroje a inspiraci vzájemně sdílejí.

Vychovatelky mimo jiné považují za velice důležité mít kurz první pomoci a k tomu mají také mnoho publikací. Zajímalo mě, kolik vychovatelek mělo možnost zúčastnit se kurzu první pomoci. Po dotázání pěti vychovatelek ve školní družině jsem zjistila, že dvě vychovatelky tento kurz mají. Dělalý si ho zejména proto, že s dětmi jezdí na školy v přírodě, kde jsou poté nejen vychovatelkami, ale také zdravotníky. Ze strany ostatních tří je zájem si tento kurz dodělat, ale zatím neměly příležitost. Z toho vyplývá, že teorie a praxe se od sebe v jistých mezích znatelně odlišuje. V praxi vychovatelky nemají vždy možnost dalšího vzdělávání dle vlastní potřeby či zájmu.

Podle vládního nařízení je pro vychovatele stanovena přímá výchovná činnost v rozsahu 28 - 30 hodin týdně. Konkrétní počet hodin určuje na začátku školního roku ředitel školy dle

počtu dětí přihlášených do školní družiny a dle celkového provozu družiny. Vychovatel má stanoveno, že hodinou výchovné práce se rozumí 60 minut, nikoliv 45 minut jako u jiných pedagogických pracovníků (Pávková, Hájek, 2007).

Přímá výchovná práce je zejména: přímá výchovně-vzdělávací práce s dětmi od převzetí dítěte od jeho rodičů či od učitele po skončení vyučování do rozchodu dětí domů, včetně výchovných činností spojených se stravováním žáků ŠD ve školních jídelnách, organizování činnosti s žáky v rámci školy (Pávková, Hájek, 2007, s. 36).

Nepřímá výchovná činnost do naplnění 40 hodin týdně zahrnuje: přípravu na výchovnou činnost, vypracovávání plánů výchovné činnosti a příprav na ni, vedení pedagogické dokumentace, přípravu a zajišťování materiálů na výchovnou činnost, péči o svěřený materiál (např. sportovní náradí, pomůcky, knihy), účast na provozních a pedagogických poradách, na školeních a seminářích, účast na třídních schůzkách, vedení administrativy, styk s rodiči (Pávková, Hájek, 2007, s. 36).

Pracovní náplň vychovatelky ve školní družině je různorodá a velice obsáhlá. Patří do ní zejména zajišťovat výchovně vzdělávací práci se žáky, dodržovat přitom zásady psychohygieny, hygienických návyků, pravidla společenského chování a stanovený denní režim daného oddělení školní družiny. Další důležitá činnost vychovatelky je vybrat pro děti takové činnosti, které kompenzují únavu z vyučování a zároveň rozvíjejí osobnost dítěte. Vychovatelka při činnostech musí zajistit bezpečnost dětí, ale třeba také dbát na ochranu životního prostředí při činnostech s žáky venku. Do náplně práce vychovatelů patří zejména vytváření pestrých a zajímavých činností pro rozvoj dětí, včetně vhodného zařazení v denní skladbě činností. Pro zájmové činnosti vychovatelé využívají zejména svou odbornou přípravu a osobní zaměření. Při všech těchto činnostech je důležité navozovat příjemné, radostné prostředí, ve kterém děti rádi tráví svůj volný čas a cítí se v bezpečí. V neposlední řadě patří do náplně práce vychovatelů posilování zdravého sebevědomí dětí, navozování komunikačního prostředí a budování zdravého dětského kolektivu. Do náplně práce však patří i znalost učiva žáků ze svého oddělení a vybranými aktivitami na toto učivo navazovat a prohlubovat ho.

Vychovatel odpovídá za výsledky výchovně vzdělávací práce. Na tyto činnosti musí být řádně připraven a mít pomůcky. Průběh těchto činností pravidelně zaznamenává do

pedagogické dokumentace. Náplň práce vychovatele dále udává, že by měl průběžně komunikovat s rodiči a seznamovat je s výsledky činností jejich dítěte ve školní družině. Prezentovat výsledky těchto činností na veřejnosti. V neposlední řadě by se měl vychovatel účastnit pedagogických porad, školení a schůzí dle plánu školy. Měl by spolupracovat nejen s rodiči, ale také s třídními učiteli, výchovným poradcem, výchovnou komisí a dalšími subjekty. Součástí činnosti školní družiny jsou také zájezdy, návštěvy divadel, muzeí a dalších akcí. Tyto akce nepatří do denního režimu školní družiny, musí být proto schváleny vedením školy a být zahrnuty do měsíčního plánu školy a školní družiny. Takové aktivity nepatří do běžné denní náplně práce vychovatelů, jsou však povinné a považují se za služební cesty (Hájek, Pávková, 2007).

Předpoklady pro profesi udává předepsané vzdělání. Kromě požadavků ke kvalifikaci a požadavků pro výkon profese je důležité si uvědomit, že profesi pedagogického pracovníka, tedy konkrétně vychovatele, nemůže vykonávat každý. Aby byl člověk v této práci úspěšný, musí splnit určité základní osobnostní předpoklady, které jsou uvedeny zde.

Osobnostní dispozice

Nejdůležitějším předpokladem pro výkon práce vychovatelky je kladný vztah k dětem, který dokáže dávat najevo. Vychovatelka by měla být spravedlivá, empatická a schopná vytvářet dobré sociální klima ve třídě (skupině dětí). Měla by být schopna dětem předávat mravní zásady a společenské hodnoty, se kterými je sama ztotožněna. Děti jsou pro ni partnery, snaží se je pochopit, naslouchat jim a zároveň s nimi efektivně jednat. Má dobré organizační schopnosti a neustále je rozvíjí. Dokáže děti motivovat k nejrůznějším činnostem. Umí si hrát a hra s dětmi ji baví. Má smysl pro humor. Je pozitivní, při aktivitách, činnostech a jejich hodnocení hledá především pozitiva a příležitosti, jak děti povzbudit a pochválit. Různými vybranými aktivitami vzbuzuje v dětech zájem o činnost. Podporuje jejich sebevědomí, vyhledává pozitivní stránky jejich osobnosti a ty prohlubuje dál. Vychovatelka by dále měla mít dobrou fyzickou kondici, aby byla schopná s dětmi provádět vycházky a tělovýchovné aktivity jí nedělaly problémy. Důležitou roli u pedagogických pracovníků hraje také příjemný vnější vzhled (Hájek, Pávková, 2007).

Způsob komunikace

U vychovatelky se klade velký důraz na hlas. Měla by děti zvládnout uklidnit, aniž by na ně musela křičet. Vychovatelka by tedy měla mít „posazený hlas“. Vhodné je používat nižší polohy hlasu, jsou důvěryhodnější, dobře se poslouchají a vyvolávají větší respekt než křik. Neméně důležitá je i síla hlasu a intonace řeči, ta by měla být klidná, ale rozhodně ne nudná nebo monotónní. Důležitá je bohatá slovní zásoba. Měla by co nejméně používat tzv. výplňová neboli parazitní slova, jako jsou např.: tedy, takže, ehm apod.

Vychovatelka, stejně jako ostatní pedagogičtí pracovníci mluví spisovně, používá vhodná slova a jazyk výkladu, který je pro děti srozumitelný. Do výkladu vždy zařazuje pauzy. Měla by se vyvarovat používání zdrobnělin (děti se musí cítit, že s nimi vychovatel jedná s úctou a bere je za své partnery). Nepoužívá ironii a děti nezesměšňuje. Děti oslovuje křestními jmény a jejich jména si pamatuje. Veškeré informace a pokyny, které vychovatelka dětem sděluje, musí být, pravdivé, jednoznačné, stručné, ale samozřejmě podrobné a srozumitelné. Vše, co dětem sdělujeme, musí být formulováno tak, aby to pochopily; bereme zřetel na věk a chápání dětí, jejich zkušenosti a zralost. Při sdělování informací musí vychovatelka žáky zaujmout, pro kontrolu pochopení zadává dětem doplňující otázky.

Vychovatelka umí dětem naslouchat, zadává jim otázky k zamyšlení, aby je rozmluvila a samozřejmě jim dovolí vyjádření vlastního názoru na věc. Nesmíme zapomínat, že komunikace s dětmi není náš monolog. Vychovatelka používá při komunikaci s dětmi oční kontakt, hledí na ně, a ne do podlahy. Nesmí však zapomenout, že příliš dlouhý oční kontakt není vhodný a na děti působí nepříjemně, agresivně a vyvolává v nich nervozitu (Hájek, Pávková, 2007).

Dalo by se říct, že tyto osobnostní předpoklady stručně a jednoduše shrnul Hájek (2007, s. 35). *Kdo chce být dobrou vychovatelkou, měl by si najít čas na zábavu, přemýšlení, četbu, lásku, veselost a úsměv, štědrost a velkorysost, vyjádření uznání a ocenění.*

V souvislosti s pedagogickými pracovníky je nutné zmínit pojem pomáhající profese. Takto se nazývají povolání, při kterých jde o pomoc lidem v těžké životní situaci, nebo také o pomoc při rozvoji jejich potenciálu. Nástrojem tohoto pomáhání je obvykle osobnost daného člověka. Mezi tyto pomáhající profese se řadí lékaři, psychologové a sociální

pracovníci. Z oblasti pedagogických pracovníků sem patří minimálně speciální pedagogové a učitelé z prvního stupně základní školy (Zvírotsky, 2015, In Bendl, 2015). Dali by se sem řadit i mnozí další jako například školní psycholožka, metodik prevence, asistent pedagoga, ostatní učitelé, pedagogové volného času a v neposlední řadě i vychovatelé. *Vychovatelé a pedagogové volného času působí zpravidla na základních a středních školách a dále ve školských zařízeních pro volný čas. Zákonem je u nich požadováno odborné vzdělání, přičemž cesty k získání kvalifikace jsou různé a otevřené i pro dosud nekvalifikované zájemce z praxe* (Zvírotsky, 2015, In Bendl, 2015, s. 34) Vedoucí profesí ve školní družině vykonává vedoucí vychovatelka, která má podle zákona dané nejen potřebné vzdělání, ale také roky praxe ve školství.

Vychovatelé se ve své praxi potýkají také s mnoha problémy. Základní problém je v tom, že vychovatelé bývají společensky nedocenění. Jejich práce je často podceňována a považována jen za hlídání dětí a hraní si s nimi. Myslím, že v této kapitole jsme zjistili, že to tak ve skutečnosti opravdu není, protože vychovatel musí plnit všechny již zmíněné činnosti a jeho náplň práce je dosti obsáhlá. Značné problémy a komplikace vychovatelům způsobují také nedostatečné prostory pro jejich oddělení a také nedostatečné materiální vybavení pro jejich práci. Stále složitější je budování autority vychovatele. Přestože vychovatel nemá stejné výchovné nástroje jako učitel, nepovažuji to za zásadní problém. Záleží především na tom, jak vychovatel s dětmi mluví, jak se k nim chová a jak chce, aby na ně působil. Poslední problém, který bych chtěla zmínit je, že přibývá dětí s výchovnými problémy, práce s dětmi je náročnější a motivování dětí pro rozvíjející zájmové činnosti stále obtížnější

Kyriacou ve své knize charakterizuje základní dovednosti, které by měl mít správný pedagog. Autor zde představil ty nejdůležitější. Lze říct, že tyto dovednosti přispívají k úspěšnému vedení jak vyučování, tak zájmových činností. Jsou to především dovednosti podílející se na výběru cílů dané lekce, na volbě výstupů, které by žáci na konci činnosti měli zvládnout, a dovednosti zvolit nejlepší prostředky k dosažení těchto cílů. Další důležitá dovednost, kterou by měl pedagog mít, je schopnost úspěšně zapojit děti do zvolených činností, dovednost udržet pozornost a zájem žáků a aktivně žáky zapojit do dané činnosti. Pedagog by měl mít dovednosti k udržení motivace a k pozitivnímu přístupu, dále

dovednosti potřebné k udržení klidu a kázně a k řešení projevů nežádoucího chování žáků. Nutností jsou dovednosti potřebné k výslednému hodnocení dětí při formativním i sumativním hodnocení. S tím souvisí dovednosti nutné ke zhodnocení vlastní pedagogické práce s cílem ji do budoucna vylepšit (Kyriacou, 2008).

Vychovatelka ve školní družině má kromě výchovných povinností i povinnosti administrativní. Vedle přímé výchovné práce se musí zabývat vedením povinné dokumentace, nad kterou stráví mnoho času. Musí evidovat nejen příchod a odchod dětí do a z družiny, ale také odchod na zájmové kroužky. Do činnosti vychovatelky dále patří různé organizační činnosti v rámci základní školy, pod kterou školní družina spadá. Nejčastěji se jedná o doprovázení dětí na plavání, bruslení, výlety, trénování na školní besídky a mnohé další. Nedílnou součástí této práce je také komunikace s rodiči.

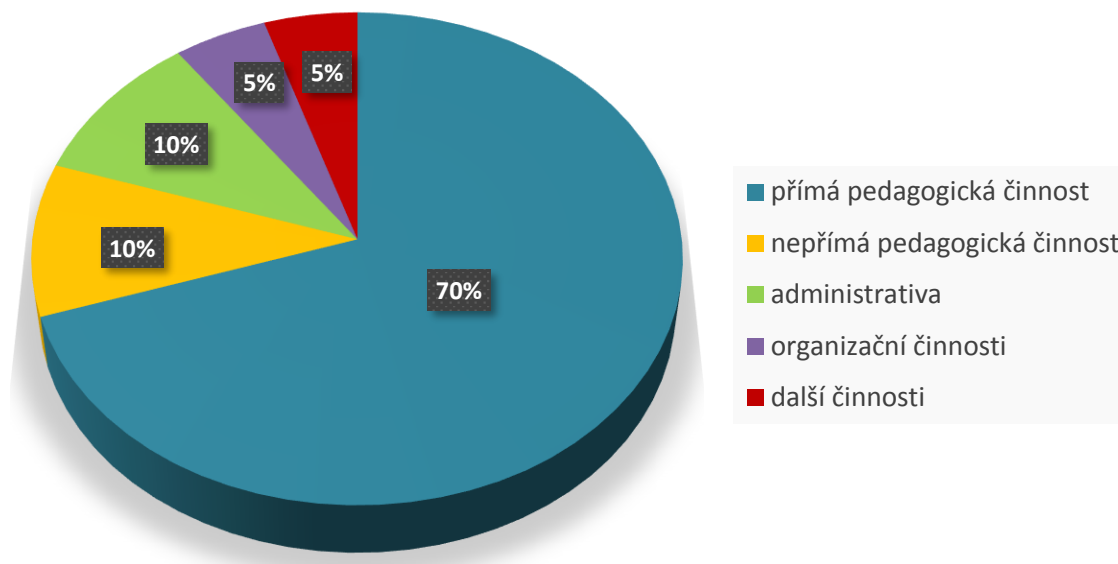
Dělala jsem rozhovor s kolegyní vychovatelkou, abych zjistila, jakou část její práce tvoří jednotlivé činnosti. Dotazovaná vychovatelka vystudovala Vyšší odbornou školu sociálně pedagogickou v Praze. Má 16 let praxe ve školní družině. V jejím oddělení je skupina 18 dětí. Jedná se o žáky druhé třídy, tedy děti ve věku 7 – 8 let. K výkonu této práce ji vedl její kladný vztah k dětem a k tvořivé činnosti. Na základě toho rozhovoru jsem zpracovala reálný podíl jednotlivých činností v týdenní pracovní době vychovatelky školní družiny do tabulky a grafu.

Oblast činnosti	Počet hodin	Podíl
přímá pedagogická činnost	28	70 %
nepřímá pedagogická činnost	4	10 %
administrativa	4	10 %
organizační činnosti	2	5 %
další činnosti	2	5 %
celkem	40	100 %

(vlastní zpracování, dle rozhovoru s vychovatelkou)

Lépe je to patrné na grafu. V tomto případě považuji za přínosné, že maximální část pracovní doby je 70 procent přímé pedagogické činnosti

Podíl jednotlivých činností vychovatele ve ŠD

(vlastní zpracování, dle rozhovoru s vychovatelkou)

Přímá pedagogická činnost: přímá pedagogická činnost s účastníky školní družiny, dohled, rozvoj žáků, hodnocení, přímé působení v konkrétních činnostech.

Nepřímá pedagogická činnost: příprava aktivit a činností na přímou pedagogickou činnost, zajišťování dohledu nad žáky ve školní jídelně, výzdoba ŠD.

Administrativa: vychovatelky ve školní družině jsou povinni vést určitou pedagogickou dokumentaci. Do té patří zejména zápisový lístek, pedagogický deník, kde evidují přehled výchovně vzdělávací práce, vedou docházkový sešit a deník práce zájmových útvarů, vytváří a vedou přihlášky na kroužky, výlety a další.

Organizační činnosti: vychovatelé například organizují zajištění pomůcek a s nimi spojeného materiálu na přímou pedagogickou činnost, organizují výlety, akce ve školní družině a pomáhají s organizací škol v přírodě.

Další činnosti: činnosti a aktivity, které se dějí nepravidelně, to je komunikace se žáky nad rámec pedagogického procesu, konzultace s kolegy netýkající se přímé pracovní činnosti a další.

Rozhovor sloužil také ke zmapování reálné situace v běžné školní družině, jak ji vidí vychovatelka Jana s dlouholetou pedagogickou praxí ve školní družině. Zjistila jsem, že teorie se často do značné míry odlišuje od praxe. Financování družiny je i přes veškerou snahu všech vychovatelek a vedení školní družiny i školy nedostačující. V odborných publikacích také najdeme jen zřídka zmínku o tom, jak vypadá a funguje komunikace s rodiči. Z rozhovoru vyplynulo, že komunikace s rodiči je často ta nejnáročnější část jejich práce. Naopak komunikaci s kolegyněmi ve školní družině a učiteli považuje dotazovaná za výbornou. Zajímalo mě názor paní vychovatelky, jak by podle ní měl vypadat dobrý vychovatel. Odpověď zněla následovně: *dobrý vychovatel by měl být chápatelý, empatický, trpělivý, usměvavý, spravedlivý, přátelský, pozitivně vyladěný, musí umět pochválit a povzbudit*. Pozitivně mě překvapilo, že i po šestnácti letech praxe se paní Jana stále těší do práce. Prozradila mi, že když s touto profesí začínala, pozitivně ji překvapila bezelstná upřímnost většiny dětí, naopak nemile překvapila komplikovaná komunikace s některými rodiči.

Další moje otázka při rozhovoru zněla takto: Jaký je váš názor na to, že dříve byl pedagogický pracovník obecně větší autoritou pro děti než dnes? *Myslím si, že pro většinu dětí jsou pedagogové stále autoritou, ale u rodičů autorita vůči učitelům značně klesla. U dětí si vychovatelka autoritu vytvoří správným uchopením své role a ztotožněním se s rolí vychovatelky*. Velký problém u některých dětí prý nastává v ranní družině. Pro vychovatelku je psychicky náročné ráno při příchodu do družiny doslova odtrhávat plačící dítě od matky, což se čas od času děje u těch nejmladších dětí.

Zajímalo mě i pohled vychovatelky na aktuální důsledky inkluze. *Denní praktické zkušenosti ukazují, že inkluze by měla důkladně prošetřovat každý případ. Těžké případy s rušícím vlivem rozvrací výuku. Práce asistentů nám ve družině velice pomáhá, spolupracuje se s nimi výborně. Bez asistenta by některé děti skutečně nemohly družinu navštěvovat. Mluvím teď spíše za mé kolegyně, protože já ve svém oddělení asistentku přímo nemám*. Cíl paní vychovatelky vždy byl vychovat z jejích žáků bezkonfliktní a spokojené děti. Na mou otázku, zda se jí povedlo tento cíl splnit, mi odpověděla, že doufá, že z velké míry ano, ale hodnotit to jí prý nepřísluší, to je práce jiných. Na mou poslední otázku, zda by si opět zvolila povolání vychovatelky a práci s dětmi, mi bylo řečeno, že rozhodně ano.

Použitá literatura a zdroje

Citáty slavných osobností [online]. [cit. 2020-04-28]. Dostupné z: <https://citaty.net/autori/epiktetos/>

HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1.

PÁVKOVÁ, Jiřina a Bedřich HÁJEK. Školní družina. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-268-3.

PROVAZNÍK, Vladimír a kol. Psychologie pro ekonomy a manažery. Praha: Grada, 2002. ISBN 80-247-0470-6.

KOHOUTEK, Rudolf, 2019, *Orientační profesiografické schéma* [online]. [cit. 2020 04 27]. Dostupné z: <http://rudolfkohoutek.blog.cz/1903/profesiograficke-schema>

KYRIACOU, Chris. Klíčové dovednosti učitele: cesty k lepšímu vyučování. Vyd. 3. Přeložil Dominik DVOŘÁK, přeložil Milan KOLDINSKÝ. Praha: Portál, 2008. Pedagogická praxe (Portál). ISBN 978-80-7367-434-2.

Zákon 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících, [online]. [cit. 2020-04-27]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/zakon-o-pedagogickych-pracovnicich>

7 Případová studie vybrané školní družiny při ZŠ

Základní údaje

Název školy: Základní škola xxx, příspěvková organizace

IČO: 71009xxx

Sídlo školy: xxx 1029, xxx

Ředitelka školy: Ing. xxx xxx

Zřizovatel: Město xxx

Úvod

Další částí mého profesního portfolia je případová studie, která se týká školní družiny při Základní škole xxx. V tomto zařízení pracuji druhým rokem.

V této studii se budu zabývat charakteristikou školní družiny, režimem ve školní družině, podmínkami pro přijímání dětí, cenou za poskytované služby. Dále se zaměřím na cíle ŠVP, klíčové kompetence a v neposlední řadě také na výchovně-vzdělávací oblasti.

Jde o školní družinu na kraji menšího města ve Středočeském kraji. Školní družina spadá pod základní školu. Zřizovatelem školy, jako ve většině případů, je město, kde se nachází. Tato základní škola je střední velikosti. Vedení školy se skládá z paní ředitelky a jejích dvou zástupkyň. Na škole působí 24 učitelů prvního stupně, 27 učitelů druhého stupně, 14 asistentek pedagoga, 8 vychovatelek. Dále zde s dětmi pracuje školní psycholožka, metodik prevence a dvě výchovné poradkyně, každá má na starost jeden stupeň základní školy. Všichni se zde dobře znají, a to pomáhá k udržení dobré rodinné atmosféry.

Tato škola je jednou z nejprestižnějších základních škol ve městě. Každý rok přijme maximální počet dětí do naplnění své kapacity. Bohužel ale nemůže vyhovět všem uchazečům. I přes to, že prostory na zvětšení školy a přístavění tříd by byly k dispozici, do budoucna zprostředkovatel a vedení školy tyto úpravy neplánuje. Důvod je prostý, čím větší škola je, tím je větší i anonymita mezi žáky a učiteli. Tato škola si však nechce jen udržet prestiž, která je velice důležitá a všichni pracovníci si ji ceníme. Také si zde chceme udržet určité rodinné prostředí, které napomáhá nejen k výchově a vzdělávání dětí, ale také

k lepšímu udržení kázně. Dalo by se říct, že tato škola je multikulturní. Navštěvuje ji řada dětí vietnamské a ukrajinské národnosti. Dále se v této škole vzdělává mnoho dětí s podpůrnými opatřeními různých stupňů. V blízkosti školy se nachází dětský domov, pro který je tato základní škola spádová. Na škole je také velké zastoupení romských dětí, protože řada romských rodin také bydlí ve spádové oblasti školy.

Obecná ustanovení pro ŠD

Ředitelka školy vydává podle § 30 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), pro školní družinu dokument Vnitřní řád školní družiny. Přitom postupuje ve smyslu platné legislativy, zejména § 165 odst. 1 školského zákona a vyhlášky č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání.

Družina se zaměřuje zejména na pravidelnou výchovnou, vzdělávací a zájmovou činnost, individuální práci s účastníky, zvláště vytváření podmínek pro rozvoj jejich nadání. Dále na prevenci sociálně patologických jevů, nabídku spontánních činností a také na příležitostnou v místě vykonávanou výchovnou, vzdělávací, zájmovou a tematickou rekreační činnost.

Školní družina je určena přednostně pro žáky prvního stupně základní školy přihlášené k pravidelné denní docházce. Podmínkou pro přijetí uchazeče k činnosti družiny je písemná přihláška. Součástí přihlášky je písemné sdělení o rozsahu docházky a způsobu odchodu účastníka z družiny (Hanková, 2019, prezentace Legislativní podklad zájmového vzdělávání, s. 6).

Ředitel školy stanoví ve vnitřním řádu školní družiny, jak budou evidováni účastníci pro jednotlivé činnosti zájmového vzdělávání. Dále stanoví maximální počet dětí na jednoho pedagogického pracovníka s ohledem na činnosti, na speciální vzdělávací potřeby žáků s ohledem na jejich bezpečnost. V praxi tomu obvykle bývá tak, že pokud má vychovatelka ve třídě dítě se speciálními vzdělávacími potřebami, je v oddělení méně dětí. Důvodem je zajištění podmínek pro výchovně vzdělávací aktivity vyhovujících pro všechny děti.

Charakteristika ŠD

Školní družina má sedm oddělení a kapacitu dvě stě pět dětí, kapacita je každý rok naplněna. Prostory školní družiny jsou prostorově velice dobře řešeny. Nachází se v samostatné části budovy. Každé oddělení má svou samostatnou třídu. Tři třídy jsou menší a čtyři větší.

Družina má vlastní sociální zařízení. Pokud se konají ve družině soutěže, nebo se děti odpoledne spojují, mají vždy spoustu prostoru na hraní a různé další činnosti. Družina samozřejmě také využívá další prostory školy, například knihovnu, tělocvičnu a počítačovou pracovnu. Nedaleko se nachází jídelna školy.

Další výhodou naší družiny jsou venkovní prostory, které mají děti k dispozici. Vždy, když dovolí počasí, chodí vychovatelky s dětmi na školní zahradu, kde se nachází i velké dětské hřiště. Na naší zahradě mají děti možnost využívat dřevěné stoly s lavicemi a domek ze dřeva, kde velice rádi svačí a malují si. Školní hřiště obsahuje následující herní prvky: pískoviště, kolotoč, různé druhy prolézaček a dvě skluzavky. Školní zahradu a vlastní dětské hřiště považují za velkou výhodu nejen vychovatelé, ale samozřejmě také děti. Škola se nachází ve městě, ale najdeme zde mnoho parků, zeleně a krásných míst, kam také chodíme na vycházky.

Některé z vychovatelek školní družiny působí na škole také jako asistenti pedagoga. Díky tomu se více znají nejen s dětmi, ale také s třídními učitelkami dětí, které k nim do družiny chodí. To umožňuje aktuální předávání informací o žácích a individuální přístup k nim.

Provozní doba ŠD

Ranní družina je otevřena denně v čase 5,45 až 8,00. Hlavní činnost školní družiny probíhá v čase 11,40 až 15,00. V době mezi 15. a 17. hodinou se oddělení spojují, v závislosti na počtu účastníků. V tomto čase také probíhá zájmová činnost dle rozpisu zájmových kroužků pro daný školní rok. Vychovatelky jednotlivých oddělení tedy předávají v 15 hodin žáky do oddělení s delším provozem, ev. na kroužky, které také vedou vychovatelky ŠD.

Způsob přihlašování a odhlašování žáka

Přihlásit se do ŠD může žák od 1. do 5. třídy prostřednictvím řádně vyplněného Zápisního lístku, který vyplní zákonný zástupce. Přednost mají žáci 1. – 3. tříd zaměstnaných rodičů, žáky 4. a 5. tříd lze zařadit s ohledem na kapacitu ŠD. Žák musí být přihlášen písemně na každý nový školní rok. V průběhu roku lze žáka dodatečně přihlásit pouze v případě volné kapacity. Odhlásit mohou účastníka pouze zákonní zástupci, a to písemně.

Účastník může být vyloučen ze ŠD, pokud svým chováním neustále porušuje kázeň a pořádek, ohrožuje zdraví a bezpečnost ostatních a pokud svévolně nenavštěvuje ŠD. Návrh

na vyloučení předloží vychovatel vedoucí vychovatelce a o vyloučení rozhodne ředitelka školy.

Poplatky za školní družinu

Ředitelka na základě ustanovení § 123 odst. 1 a 4 zákona č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání dle školského zákona stanovuje úplatu za služby ve školní družině pro zapsané dítě.

Poplatek za ŠD činí 120,- Kč měsíčně. Poplatek je placen dvakrát ročně za každé pololetí zvlášť. Tedy za období září až prosinec činí poplatek 480,- Kč, tato částka musí být uhrazena do konce měsíce září. Za další období, což je leden až červen, je nutné uhradit částku 720,- Kč, která se hradí do konce ledna.

Kromě placení školní družiny mají rodiče povinnost vybavit dítě nezbytnými hygienickými potřebami, které ve školní družině bude potřebovat. Jsou to zejména mýdlo, toaletní papír, ručník, papírové kapesníky. Jiné potřebné věci určí vychovatelka ve svém oddělení. Nejčastěji mezi ně patří oblečení na zahradu a vycházky, dále také trhací kapesníky, šťáva a další.

Vyzvedávání účastníků ze ŠD

Účastníci školní družiny se vydávají zákonným zástupcům jen v době od 11,40 do 13,30 hod. a od 15,00 do 17,00 hod. Pokud si dítě chtějí zákonní zástupci vyzvednout v jinou dobu, musí to oznámit vychovatelce předem nebo v příslušný den na uvolňovacím lístku.

Účastníky může vyzvedávat pouze osoba, která je uvedena v Zápisním lístku (přihlášce do ŠD) a je starší 18 let. Pokud dítě přijde vyzvednout jiná osoba, než je uvedena v Zápisním lístku, musí dítě předložit vychovatelce Žádost o uvolnění žáka ze školní družiny, kde je uvedeno jméno člověk, který je vyzvednutím pověřen. Pokud dítě vyzvedává sourozenec mladší 18 let nebo odchází samo, rovněž předá vychovatelce tuto žádost, kde bude uvedeno, že účastník ŠD bude odcházet sám.

Pokud si dítě ze školní družiny do 17,00 hod. nikdo nevyzvedne, postup je následující. Vychovatelka naváže kontakt se zákonnými zástupci prostřednictvím telefonu. Vyčká na příchod zákonného zástupce do 17,30 hod. Pokud se zákonný zástupce nedostaví, kontaktuje

OSPOD a předá účastníka jeho pracovníci. Náklady spojené s nevyzvednutím dítěte jsou hrazeny zákonnými zástupci.

Rozvrh činností ŠD

- 6:00-8:00** Odpočinkové činnosti - raniček, zájmové hry
Individuální činnosti – výtvarná výchova, četba, stolní a společenské hry
- 11:40-12:30** Oběd - hygiena, zásady správného stolování
Četba, odpočinkové a rekreační činnosti
Sport a péče o své zdraví, každodenní pobyt venku
Společenské chování – jak se správně chovat, lidé a čas, svátky a oslavy
Tanec, zpěv, recitace
Malování, kreslení, lepení, stříhání – čtyři roční období, příroda, město
- 12:30-15:00** Práce s materiály, modelování, poznávání živlů – země, voda
Praktické ověřování matematických postupů
Komunikace, dorozumívání se pomocí nových technologií
Respektování odlišností a seznamování se s jinými kulturami
Země a lidé, příroda kolem nás, naše město a okolí, naše škola
- 15:00-17:00** Rekreační činnost a příprava na vyučování

(Vnitřní řád školní družiny sledované instituce)

Hájek (2008, s. 144) říká, že **základní formou činnosti školní družiny je činnost pravidelná. Ta obsahuje každodenní pedagogickou práci v odděleních s žáky přihlášenými v pravidelné docházce. Příležitostné aktivity** ve školní družině jsou akce, které jdou nad rámec pravidelného denního režimu. Většinou jsou určeny pro rodiče i širší veřejnost. Řadíme mezi ně například besídky, sportovní dny, slavnosti, karnevaly, veřejně přístupné výstavy prací žáků a další. Dále do činností jednotlivých oddělení patří také **spontánní aktivity**. Mezi ty řadíme neorganizované hry v ranní družině před začátkem výuky nebo v „koncové“ družině

před odchodem dětí domů. Také sem patří volná činnost žáků při pobytu venku na školní zahradě, hřišti či v parku.

Družina umožňuje účastníkům také **odpočinkové činnosti**. Odpočinkové činnosti mají za úkol odstranit únavu a také plní psychologickou funkci. Děti ve školních družinách mohou odpočívat zpravidla na koberci či podložce. Do odpočinkových činností také řadíme klidové hry, klidné zájmové činnosti, jako je například malování, čtení, dále poslech hudby a pohádek. Do denního režimu jsou zařazovány obvykle ráno či po obědě nebo podle potřeby kdykoliv během dne. Odpočinkové činnosti pomáhají také k regeneraci sil. Patří sem i aktivní odpočinek, jako například pobyt venku. Zde se konají organizované činnosti, které řídí vychovatelka školní družiny. Mezi ně patří především sportovní aktivity a soutěživé hry s danými pravidly. Poté obvykle mají děti možnost spontánních aktivit dle svého zájmu.

Do odpočinkových činností školní družiny se řadí také zájmové aktivity, jež rozvíjejí osobnost dítěte. Umožňují dětem seberealizaci, rozvoj dovedností a v neposlední řadě případnou kompenzaci možných školních neúspěchů. Během těchto činností může spontánnost dětí překračovat běžné hranice kázně, na které jsou ve vyučování zvyklé, čas od času se stane, že jsou děti také více hlasité. V průběhu zájmových činností je důležitá vlastní aktivita dětí, ta jim přináší pocit radosti a uspokojení. Školní družina také umožňuje žákům **přípravu na vyučování**. Dle Hájka (2008, s. 145) je příprava na vyučování ve školní družině *vymezena jako jedna z alternativních činností a může zahrnout okruh aktivit souvisejících s plněním školních povinností. Mezi ně patří zejména:*

- *vypracování písemných domácích úkolů,*
- *zábavné procvičování učiva formou didaktických her,*
- *ověřování a upevňování školních poznatků v praxi a*
- *získávání dalších doplňujících poznatků při praktických činnostech ŠD, při vycházkách, poslechových činnostech, četbě a práci s počítačem.*

Zájmové kroužky ŠD

Podle novely školského zákona č. 190/1993 Sb. má školní družina právo zřizovat zájmové kroužky i pro děti nezapsané do školní družiny a do školního klubu k pravidelné docházce. Tato činnost je poskytována za určitou úplatu. Tyto peníze mohou být použity na odměnu

vedoucího kroužku, odměnu dětí a k dalším neinvestičním nákladům. Kroužky na sledované škole vedou nejčastěji vychovatelky školní družiny, školního klubu nebo jiní pedagogičtí zaměstnanci školy. O zřízení zájmových kroužků rozhoduje ředitel školy (Pávková, 2002, s. 117). V letošním školním roce, tedy v roce 2019/2020, byly ve školní družině, kterou se zabývá tato případová studie, otevřeny následující kroužky: Výtvarný kroužek, Anglický jazyk pro 1., 2., 3. třídu, Míčové hry, Hudebníček, Šikovné ruce, Sportovní hry. Zájmové kroužky jsou zaměřeny na činnosti, které děti v dané oblasti zájmů rozvíjí a zajímají je.

Zákony a dokumenty pro ŠD

- Předpoklady pro výkon činnosti pedagogického pracovníka upravuje Zákon č. 563/2004 SB., o pedagogických pracovnících.
- Základním předpisem pro prostředí ŠD je vyhláška Ministerstva zdravotnictví ČR č. 410/2005 Sb., o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých.
 - Zájmové aktivity upravuje vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání.
 - Základním provozním dokumentem je Vnitřní řád školní družiny.

Personální podmínky

O zájmové vzdělávání, rozvíjení dovedností a kvalitní naplňování volné času dětí ve školní družině se stará sedm vychovatelek. Všechny tyto vychovatelky jsou kvalifikované odbornice s mnohaletou praxí. Své vzdělání a odbornost si rozšiřují samostudiem ve volném čase a příležitostně různými školeními a kurzy pro pedagogy volného času. Oblasti dalšího vzdělávání, na které se vychovatelky v této družině zaměřují, jsou především práce s počítačem, komunikace pomocí technologií, tělovýchovná a výtvarná činnost, základy ručních prací, hra na hudební nástroj a další. Poznatky, které vychovatelky na kurzech a školeních získají, využívají především při činnostech zájmových kroužků a během denních činností ve školní družině.

Vychovatel má velkou možnost pedagogicky ovlivňovat své svěřence a nasměrovat je ke kvalitnímu a zdravému trávení volného času. Má k tomu ty nejlepší předpoklady, neboť se svými svěřenci tráví pravidelně každý den čas. *Další výhodou vychovatelů je, že mohou působit na většinu žáků bez ohledu na sociální postavení rodiny. Mají možnost pravidelného*

kontaktu s rodiči. Pro své výchovné působení v době mimo vyučování mají vhodnou kvalifikaci. Také jsou členy pedagogické rady, spolupracují s vedením školy a ostatními pedagogy (Pávková, 2002, s. 114).

Vychovatelky v této školní družině jsou povinny vést stanovenou pedagogickou dokumentaci. Do té patří zejména zápisový lístek pro žáky, kteří jsou zapsáni k pravidelné docházce, pedagogický deník, který obsahuje přehled výchovně vzdělávací práce. Dále také docházkový sešit, ve kterém je vedena evidence docházky žáků, a deník práce zájmových útvarů.

Bezpečnost a ochrana zdraví dětí v ŠD

Kromě výchovy, vzdělávání a rozvoje dětí je u vychovatelek na předním místě také bezpečnost a zdraví jejich svěřenců. Vychovatelky musí během pobytu ve školní družině zajišťovat vhodný stravovací a pitný režim dětí. Musí také zajistit dle platných norem podle vyhlášky ministerstva zdravotnictví č. 410/2005 Sb. bezpečné a zdravé prostředí, ve kterém se děti pohybují. Jejich úkol je ochránit žáky před úrazy, tzn. předejít úrazům tím, že výrazně označí potenciálně nebezpečné předměty a místa užívaná v prostorách školní družiny či školy. S tím souvisí seznámení žáku s řádem učeben, které s nimi využívají, například keramická dílna, tělocvična, počítačová pracovna a jiné. Další povinností vychovatelů je ochrana žáků před násilím, šikanou a dalšími patologickými jevy. V každé školní družině musí být dostupné prostředky první pomoci a kontakt na lékaře. Mimo to by každá vychovatelka měla umět poskytnout praktickou první pomoc.

Plnění klíčových kompetencí v ŠD

Hájek (2007, s. 13) říká, že *činnost školní družiny, která je pojmově vymezená jako zájmové vzdělávání, by měla ústit v získávání určitých kompetencí. Pojem kompetence je definován jako souhrn schopností a znalostí a s nimi souvisejících postojů i hodnotových orientací, které jsou předpokladem k výkonu činnosti.* Kompetence můžeme tedy chápat jako specificky integrované vzdělávací cíle. Tyto klíčové kompetence jsou rozděleny do šesti okruhů. Jsou to kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, komunikativní kompetence, sociální a interpersonální kompetence, občanské kompetence a kompetence k trávení volného času.

Do kompetencí k učení zahrnujeme to, že se žák učí s chutí, že svou práci dokončí, v souvislosti s ní si klade otázky a hledá na ně odpovědi. Vědomosti, které získá si dává do souvislostí a uplatňuje je v praktických situacích ve svém každodenním životě.

Kompetence k řešení problémů se projevují tím, že si žák všímá dění okolo sebe, snaží se řešit nastalé situace, při řešení těchto situací využívá logické, matematické a empirické postupy. Žák chápe, že vyhýbání se řešení problémů nevede k cíli.

Ke komunikativním kompetencím patří zejména ovládání řeči, vyjádření sdělení, myšlenky, otázky, vhodné formulování odpovědí ve větách. Také komunikace bez ostychu a kultivovaně s vrstevníky a dospělými.

Sociální a interpersonální kompetence zahrnují samostatné rozhodování o svých činnostech, žák si uvědomuje, že za ně odpovídá a nese důsledky svých činů. Žák projevuje ohleduplnost a citlivost, rozpozná nevhodné chování, agresi, šikanu a nespravedlnost. Spolupracuje ve skupině, dokáže prosadit své názory, ale také se umí podřídít a přijmout kompromis, respektuje ostatní a je tolerantní k odlišnostem mezi lidmi.

Občanské kompetence znamenají, že dítě odpovědně přistupuje k úkolům a povinnostem, uvědomuje si práva svá i druhých, dbá na zdraví své i druhých (Hájek, 2007).

Kompetence trávení volného času jsou stěžejními kompetencemi, které pomáhá školní družina vytvářet. Mezi ty Hájek (2007, s. 13) zahrnuje toto: *žák se orientuje v možnostech smysluplného trávení volného času, umí si vybrat zájmové činnosti podle vlastních dispozic, rozvíjí své zájmy v organizovaných skupinách i v individuálních činnostech. Umí říci „ne“ nevhodným nabídkám na využití volného času.*

Školní vzdělávací program ŠD

ŠVP byl vytvořen kvalifikovanými vychovateli na základě vlastních zkušeností, konzultací s pedagogy volného času a vychovateli v jiných školních družinách a za pomoci prostudované literatury. K vytvoření tohoto ŠVP také pomohlo absolvování školení vedoucí školní družiny.

ŠVP je zpracován v souladu s obecně právními předpisy a v souladu s RVP ZV. Tento dokument je povinnou součástí pedagogické dokumentace a je dokumentem veřejným.

Nahlédnout je do něj možné buď na webových stránkách školy/školní družiny nebo přímo ve školní družině.

Roční plán školní družiny je zaměřen na všestranný rozvoj žáků v různých oblastech. Je zpracován a uspořádán do měsíčních bloků pod celkovým názvem „Všichni za jednoho, jeden za všechny“. Každý měsíc ve školní družině má své téma vztahující se k různým oblastem. Tento plán jsem vložila do příloh (viz. příloha č. 1)

Závěrem bych chtěla říct, že celá škola i školní družina věnují velké úsilí a mnoho času výchově a vzdělávání dětí. Veškeré mimoškolní aktivity se zaměřují na oblasti zájmů, o které se žáci zajímají a baví je. Každý rok zde probíhají ankety, ve kterých děti píšou zpětnou vazbu na školu, družinu, klub i zájmové kroužky. Z nich se zjišťuje, co by chtěly v těchto zařízeních zlepšit či změnit. Naše škola se snaží o to, aby se co nejvíce ve výchovně vzdělávacím procesu angažovaly samy děti. Proto většinu z mimoškolních aktivit organizují právě ony s dopomocí vychovatelů a dalších pedagogických zaměstnanců školy. Jedná se například o každoroční akce, jako jsou školní akademie a sportovní dny, které děti nejen organizují a moderují, ale také si na ně připravují svá vystoupení. To velice přispívá k důvěře a dobrým vztahům mezi našimi žáky a pedagogy.

Použité zdroje

HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1.

HANKOVÁ, Zdeňka, 2019, zimní semestr, Pedagogika volného času, prezentace Legislativní podklad zájmového vzdělávání.

PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6.

PÁVKOVÁ, Jiřina a Bedřich HÁJEK. Školní družina. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-268-3.

ŠVP ŠD sledované instituce pro školní rok 2019/2020

Vnitřní řád školní družiny

8 Písemná příprava na ucelenou volnočasovou výchovnou aktivitu

Výtvarná zájmová činnost v oddělení školní družiny: Životní hodnoty aneb rodina na prvním místě

Tuto činnost jsem realizovala v družině ve třídě, již jinak vede paní vychovatelka, která byla tak laskavá, že mi umožnila realizaci mé výukové lekce. Tuto třídu navštěvuje devatenáct dětí ve věku 8 – 9 let. Lekci jsem uskutečnila v květnu loňského roku. Lekce spadá do měsíčního tématu „Moje maminka, veselá rodinka“.

Kontext: Lekce rozvíjí sociální kompetence. Právě v rodině si dítě vytváří své první životní hodnoty. Tyto hodnoty zásadně ovlivňují chování a formují osobnost dítěte. Mimo jiné je téma životní hodnoty propojeno v mnoha předmětech na prvním i druhém stupni základních škol.

Popis skupiny: Skupina se skládá z devatenácti žáků třetí třídy základní školy. Děti znám velmi dobře. Sice nejsem jejich vychovatelka ve školní družině, ale s dětmi se setkávám každý den při vyučování, protože v jejich třídě působím jako asistentka pedagoga. Tentokrát jsem měla možnost prožít s nimi výukovou lekci i mimo vyučování a sama ji vést. Děti jako kolektiv fungují skvěle. I přes to, že jsou velice rozdílné a každého baví něco jiného, výtvarná činnost jde všem velmi dobře. Děti jsou tvořivé, vynalézavé a velice kreativní.

Věková úroveň: 8 – 9 let

Počet dětí: 19

Časová dotace: 5 setkání po 2 vyučovacích hodinách

Téma: Formování životních hodnot

Výchovné cíle: Žáci porozumí, co je to životní hodnota, kritické myšlení, sebereflexe – děti jsou schopny formulovat své myšlenky, uvědomí si, co je důležité pro život (komplexnost vnímání světa v životě každého jedince), v rámci sebepoznání žáci zjistí, co je důležité a uvědomí si vlastní hodnoty.

Vedlejší výchovné cíle: Rozvoj lidské individuality, rozvoj smyslového vnímání, práce s emocemi, prožívání a zpracování vlastních emocí, žáci vyjádří vlastní názor, nastartují proces utváření si svých aktuálních životních hodnot.

Výtvarný problém: Symbolické ztvárnění jednotlivých životních hodnot (převedení představy do vizuální podoby)

Výtvarné techniky v průběhu pěti setkání: Prostorová tvorba s hliníkovou folií a špejlemi (3D plastický výstup), práce s lepidlem, práce s papírem, kresba, malba

Materiál: Hliníková fólie, papír, špejle, párátko, fixy, pastelky, voskovky, tužka, lepidlo, oboustranná lepicí páska

Organizační formy: Převážně individuální práce, popřípadě i skupinová. V případě nutnosti dopomoc prvního kroku od vychovatelky či od spolužáka, ukázka, jak namalovat danou věc)

Zadání výtvarného úkolu:

1. Vytvoř žebřík (špejle, alobal),
2. připrav pozadí pro umístění žebříku hodnot,
3. na žebřík umístí symboly hodnot podle toho, jak jsou pro tebe důležité,
4. prostorový výtvar (žebřík se symboly) zafixuj na pozadí.

Motivace: Vysvětlení pojmu hodnoty a životní hodnoty, diskuse na téma, které hodnoty děti znají, jaké hodnoty existují, promítnutí obrázku žebříku na data projektoru.

Motivační citáty o hodnotách

Lidé dnes znají cenu všeho, ale hodnotu ničeho. Oscar Wilde

Každý máme jiné sny, touhy i cíle, ale zážitky s nimi spojené mají stejně velkou hodnotu.
Vlastislav Macík

Hodnotu přítele poznáme, až když ho ztratíme. Francois Quesnay

Nesnaž se být úspěšný, snaž se být člověk, který má hodnotu. Albert Einstein

Otevřete se změnám, ale neztrácejte své vlastní hodnoty. Dalajláma

Život musí obsahovat hodnoty, pro které stojí za to žít. Arthur C. Clarke

Největší hodnotou v životě není to, co dostanete, ale to, čím se stanete. James Lee Valentine (online)

Postupy v jednotlivých setkáních

Pondělí: Vysvětlení pojmu hodnoty, diskuse na téma, jaké hodnoty jsou pro děti důležité. Řízená diskuse v motivačním rozhovoru na téma hodnoty. Přečtení a vysvětlení motivačních citátů. Každé dítě dostane na lístečku jeden citát, zkusí si ho pro sebe vysvětlit. Při diskusi řekne, jak citát chápe. Pokud je potřeba, děti se opravují navzájem nebo jim s dovysvětlením pomáhá pedagog. Pokus o první výtvarné návrhy symbolů pro rodinu, lásku, zdraví. Reflektivní dialog: shody a odlišnosti při výběru symbolů.

Úterý: Práce se základním materiálem. Ukázka, jak vypadá žebřík. Reflektivní dialog: proč používáme pro práci s hodnotami právě žebřík. Výroba žebříku.

Středa: Práce na symbolech. Reflektivní dialog: jaké hodnoty sis vybral a proč.

Čtvrtek: Tvoření pozadí. Fixace žebříku na pozadí. Reflektivní dialog: volba pozadí žebříku, úskalí práce s materiálem.

Pátek: Dokončení díla. Výstava výtvorů. Reflektivní dialog: každý zhodnotí svou práci, co bylo nejtěžší, co ho bavilo, či obrázek se mu nejvíce líbí.

Reflexe lekce:

Žebříček hodnot je pro mě hodně osobní, vždy mě bavilo přemýšlet o mých hodnotách. Sama jsem si ve čtvrté třídě základní školy vytvářela svůj žebříček hodnot, který neobsahoval hodnotu (políčko) s názvem peníze a já zatvrzele tvrdila, ještě na střední škole, že se to nikdy nezmění. Ale jak šel čas, tato položka se mi s věkem do mého osobního žebříčku přidala, naopak možná nějaká i zmizela. Zřejmě proto jsem s dětmi tuto činnost realizovala a chtěla jsem, aby ji výtvarně ztvárnily a přemýšlely o tak složité věci, jako jsou životní hodnoty, již ve třetí třídě základní školy. Třeba si jednou budou říkat to samé, co já teď s penězi nebo s jinou hodnotou.

Tento úkol děti velice bavil, práce s alobalem jim šla bez větších potíží. Dokonce lépe, než jsem si já myslela, takže mě mile překvapily. Obalovat alobalem špejle a párátka byla pro děti asi nejzajímavější činnost při tomto úkolu. Zřejmě i z toho důvodu, že to nikdy předtím

nedělaly. Hodnoty si děti stanovily již na začátku vymýšlení tohoto úkolu, i během proběhlé diskuse. Pro některé nerozhodné děti bylo nejnáročnější srovnat potřeby a upřednostnit ty důležité před ostatními. Další obtížnější část představovalo pro děti vymýšlení, jakým obrázkem dané hodnoty ztvárnit. Když obrázek vybraly, bylo další problematickým krokem vhodné výtvarné ztvárnění. Musely si poradit s prostorem a správně si ho rozvrhnout, aby se jim daný obrázek vešel do pole žebříku. I přes tyto nesnáze děti zvládly žebříky hodnot vytvořit a nakreslit velice hezky a byly spokojené, jak se jim konečný výtvarný výtvor povedl. V příloze této práce se můžete podívat na jednu ukázkou žebříčku hodnot, který vytvořila žákyně během této výukové lekce (viz. příloha č. 2)

Použité zdroje

Valentine ([online]. [cit. 2020-02-23]. Dostupné z: <https://citaty.net/temata/hodnota/>)

9 Závěrečná reflektivní úvaha o vlastním studiu

Už jako malá slečna jsem rozhlašovala, že jednou budu studovat na Karlově Univerzitě. Byl to takový můj dětský sen. Samozřejmě v té době jsem ještě vůbec neměla ani ponětí, co bych tam studovala natož, že se mi tento sen opravdu jednou splní. Už z toho vyplývá, že této školy jsem si vždy vážila, pro mě je vlastně nejprestižnější vysokou školou, a to nejen v České republice. Od dětství mám moc ráda historii, a hlavně osobnost českých dějin Karla IV., kterému jsem opravdu vděčná, že nechal tuto školu vybudovat.

I přestože jsem zde chtěla od mala studovat, nakonec jsem se na Karlovu univerzitu přihlásila tak trochu z donucení, abych mohla dělat svou vysněnou práci. Nevybrala jsem si však tu nejjednodušší cestu. Ale mám ráda výzvy, a ještě raději překonávám samu sebe.

Vystudovala jsem střední odbornou ekonomickou školu, tedy školu mimo obor. Moje první práce v bance mě definitivně utvrdila v tom, že nechci pracovat někde v kanceláři a převážnou většinu času trávit s papíry. Jsem hodně sociální člověk a potřebovala jsem někomu pomáhat. Dala jsem tedy výpověď v práci a chtěla jít pracovat jako vychovatelka do školní družiny.

Měla jsem štěstí, protože v té době na základní škole, kterou jsem i já devět let navštěvovala, sháněli vychovatelku do družiny. Ukázalo se ale, že místo je již obsazené. I přes to mě paní ředitelka bez praxe a se vzděláním úplně mimo obor přijala jako asistentku pedagoga. Samozřejmě mi bylo nařízeno dodělat si vzdělání. Udělala jsem si tedy kurz asistenta pedagoga, ale to mi nestačilo. Tato práce je velice zajímavá, ale já jsem přece jen chtěla být raději vychovatelka. Za podpory a motivace mojí rodiny, abych si vysokou školu dodělala, jsem se odhodlala poslat si přihlášku. Volba byla jasná, Univerzita Karlova.

Dnes můžu říct, že jsem si studiem na této škole splnila svůj dětský sen. Tři roky studia uběhly jako voda a já píšu tuhle závěrečnou práci. Studium zde mi dalo hodně zkušeností, znalostí i sebedůvěry. S čistým srdcem mohu říct, že mi mnohem více dalo, než vzalo. Myslela jsem si, že dobrému pedagogovi stačí, aby měl rád děti, uměl s nimi komunikovat, pomáhal jim a v nejlepším případě je i něco naučil. Zjistila jsem ale, že to nestačí. Pro každého člověka je velice důležité, aby se po celý svůj život vzdělával, ale pro pedagoga to platí dvojnásob.

Hned v prvním ročníku jsem zjistila, že měl Sokrates pravdu, že *Vím, že nic nevím*. Jelikož jsem nikdy pedagogiku nestudovala, musela jsem se učit vše od začátku. Občas jsem měla slabé chvíle, byla jsem přehlcena informacemi a nevěřila jsem, že dostuduji. Zvládnou vůbec skloubit školu, práci, rodinu a svůj soukromý život? Co když jsem si zvolila špatný obor? Co když to vzdám? Mám na to? Naštěstí po prvním semestru zde se vše usadilo a já jsem zjistila, že tyhle otázky si vlastně kladla většina mých spolužáků. Byla jsem na sebe hrdá, že jsem zvládla první zkoušky a seminární práce. Poznala jsem mnoho skvělých lidí z řad učitelů i spolužáků. Našla jsem si nové přátele, se kterými jsme se smáli, pomáhali si a motivovali se navzájem nejen v oblasti školy, ale i v soukromém životě.

Nejnapínavější chvíle pro nás byly vždy ty, když jsme měli po zkoušce a každou chvilku koukali na SIS, zda už byly zveřejněny tak očekávané výsledky. Při zapisování rozvrhu jsme byli všichni připraveni u počítače minimálně půl hodiny předem. Dopisovali jsme si se spolužáky, co a jak si zapíšeme, a zda se nám to podařilo. A dodávali jsme si tak potřebné sebevědomí a naději, za což jsem jim moc vděčná a všem mým spolužákům patří velký dík.

Když si to vezmu zpětně, studium mě velice bavilo. Překonala jsem samu sebe. Kdyby mi někdo před třemi lety řekl, že zahraji několik písniček na klavír a bude to znít vlastně docela dobře, že zvládnou namalovat dílo, které ostatní poznají, a téměř ve dvaceti letech se naučím alespoň trochu malovat, nevěřila bych mu. Nebo že budu běhat po Hostivařském parku s buzolou a mapou v ruce. Já, která se ztratím i v Praze. To bych se mu opravdu smála. Přesto jsem tohle vše dokázala.

Další velký dík patří všem pedagogům Univerzity Karlovy. Přednášky s panem doktorem Syřištěm byly nejen poučné, ale velice zábavné. Pokud smích prodlužuje život, tak na jeho přednáškách jsme si ho všichni navzájem jistě o nějaký ten měsíc prodloužili. Další nezapomenutelné přednášky byly s panem profesorem Bendlem. Makarenka a Bosca, o kterém nikdo z nás předtím téměř neslyšel, jsme nedostaly z hlavy ještě teď. Výklad o těchto dvou praktikách mě tak zaujal, že jsem si nejen přečetla veškerou literaturu, která se jich týká, ale zároveň se snažím vzít si z nich příklad a učit své žáky podobným přístupem jako oni. Přednáška a především film, který nám pouštěl pan doktor Zvírotsky na předmětu Šikanování v dětských kolektivech, mě také hluboce zasáhly. I přestože o tomto tématu mám mnoho načteno a nastudováno, díky tomuto filmu jsem zjistila, jak těžké je šikanu poznat ve

skutečném životě. Při filmu mě zatrnulo, když jsem si uvědomila, že v této situaci se může ocitnout jednou i mé dítě a vůbec to nemusí být jeho vlastním přičiněním. Předmět Autorita ve výchově s panem doktorem Šarochem byl velice poučný a donutil mě přemýšlet nad tím, zda mám autoritu u svých žáků a jak bych na ně vlastně chtěla působit. Dále stojí určitě za zmínku všechny předměty, které jsme měli s paní doktorkou Hankovou. Ty nám přinesly nejen spoustu užitečných poznatků a návodů na hry s dětmi, ale také mnoho legrace a odreagování od monotónního sezení v lavicích. Hry od paní dr. Hankové využívám velice často při svých hodinách.

Nejtěžší zkouška, alespoň pro mě, na Univerzitě Karlově paradoxně nebyla z pedagogiky ani psychologie, ale z předmětu Biologie člověka s paní doktorkou Thorovskou. Tento předmět byl pro nás budoucí pedagogy náročný, ale také velmi poučný. Kdykoliv se nám může stát při zranění dětí či kolegu, že znalosti z tohoto předmětu využijeme. Také děkuji všem ostatním profesorům, doktorům a doktorkám, kteří se nám snažili předat mnoho užitečných informací a rad, které jistě nejednou během své praxe použijeme. Doporučili nám mnoho skvělé literatury. Právě díky nim jsem objevila knihu Pedagogické ovlivňování volného času, která mi pomáhá při mé každodenní praxi a o které jsem také psala v kapitole Konspekt knihy. Takže ještě jednou velké díky Vám všem, jsem moc ráda, že jsem se s Vámi mohla setkat.

Problémy, se kterými jsem se potýkala během psaní této bakalářské práce, souvisely především s utříděním myšlenek a přenesením je do srozumitelné podoby. Jednou z náročnějších částí pro mě bylo sepsání odborné eseje. V ní jsem se zaměřila na smysluplné trávení volného času dětí s využitím alternativních metod. Nejtěžší část ale byla napsání profesiografického rozboru vychovatele ve školní družině, zřejmě právě proto, že nyní na této pozici nepůsobím.

Rozhodnutí studovat na Univerzitě Karlově považuji za jednu z dobrých věcí, které jsem v životě udělala. Ujasnila jsem si, kým chci být a co chci v životě dělat. Získala jsem mnoho zkušeností, ať už do života nebo do profesní kariéry. Chtěla bych moc poděkovat lidem, kteří za poslední tři roky formovali moji osobnost člověka a pedagoga. Toto velké díky patří Vám pedagogům a mým spolužákům.

Tři roky studia jsou opravdu dlouhá doba a za tuto dobu se toho změnilo mnoho. Změnila jsem se já v osobním i pracovním životě, doufám, že k lepšímu. Našla jsem si spoustu nových přátel. Změnil se i přístup k mé práci. Mám více zkušeností, vím, jak chci na děti působit, co je důležité žáky do života naučit. V době studia jsem se přestěhovala, osamostatnila a také si myslím, že dospěla. Ujasnila jsem si priority, jaký pedagog chci být, čeho chci dosáhnout a co chci v životě dělat. S čistým srdcem mohu říct, že je to práce s dětmi, ujistila jsem se v tom, že mě tato práce naplňuje. Jsem moc ráda, že jsem se před třemi lety na Karlovu univerzitu přihlásila, že jsem to nevzdala a došla až sem.

10 Soupis použité literatury a pramenů

BENEŠ, Pavel, RAMBOUSEK, Vladimír a Irena FIALOVÁ, ed. *Vzdělávání pro život v informační společnosti*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2005. ISBN 80-7290-198-2

BRDIČKA, Bořivoj. *Informační a komunikační technologie ve škole: pro vedení škol a ICT metodiky: [metodická příručka]*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, c2010. ISBN 978-80-87000-31-1

BRDIČKA, Bořivoj. *Role internetu ve vzdělávání: studijní materiál pro učitele snažící se uplatnit moderní technologie ve výuce*. Kladno: AISIS, 2003. ISBN 80-239-0106-0.

BRDIČKA, Bořivoj, 2015, *Učení s počítačem: Závěr* [online]. [cit. 2020-04-25]. Dostupné z: <http://it.pedf.cuni.cz/~bobr/ucspoc/index.html>

Citáty slavných osobností [online]. [cit. 2020-04-28]. Dostupné z: <https://citaty.net/autori/epiktetos/>

ČERNOCHOVÁ, Miroslava. *Rozvoj informačně technologických kompetencí na základních školách: výzkum stavu a struktury informačně technologické gramotnosti*. V Praze: České vysoké učení technické, 2013. ISBN 978-80-01-05407-9.

DOBROVSKÁ, M, *Informační gramotnost - teorie a praxe v ČR* [online]. Knihovnická revue, 2004, roč. 15, č. 1, s. 7 - 18, [cit. 2013-01-14] Dostupné z: <http://knihovna.nkp.cz/nkkr0401/0401007.html>

HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1.

HANKOVÁ, Zdeňka, 2019, zimní semestr, *Pedagogika volného času*, prezentace Legislativní podklad zájmového vzdělávání.

CHYTRÝ, Vlastimil, 2010, *Definice počítače* [online]. [cit. 2020-04-25]. Dostupné z: http://www.vlastik.chytrak.cz/definice_pocitace.htm

KOHOUTEK, Rudolf, 2019, *Orientační profesiografické schéma* [online]. [cit. 2020 04 27]. Dostupné z: <http://rudolfkohoutek.blog.cz/1903/profesiograficke-schema>

KYRIACOU, Chris. Klíčové dovednosti učitele: cesty k lepšímu vyučování. Vyd. 3. Přeložil Dominik DVOŘÁK, přeložil Milan KOLDINSKÝ. Praha: Portál, 2008. Pedagogická praxe (Portál). ISBN 978-80-7367-434-2.

[online]. [cit. 2020-02-22]. Dostupné z: <http://rudolfkohoutek.blog.cz/1903/profesiograficke-schema>)

PÁVKOVÁ, Jiřina a Bedřich HÁJEK. Školní družina. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-268-3.

PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6.

PROVAZNÍK, Vladimír a kol. Psychologie pro ekonomy a manažery. Praha: Grada, 2002. ISBN 80-247-0470-6.

ŠVP ŠD sledované instituce pro rok 2019/2020

Valentine ([online]. [cit. 2020-02-23]. Dostupné z: <https://citaty.net/temata/hodnota/>

Vnitřní řád školní družiny sledované instituce

Zákon 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících, [online]. [cit. 2020-04-27]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/zakon-o-pedagogickych-pracovnicich>

11 Přílohy

Seznam příloh:

Příloha č. 1 - Roční plán školní družiny

Příloha č. 2 – Výtvarné dílo žáka z výukové lekce

Příloha č. 1 - Roční plán školní družiny

ZÁŘÍ – MOJE ŠKOLA, MOJE ŠKOLNÍ DRUŽINA

- *seznámení se školou a okolím, organizací a řádem ŠD*
- *seznamování s historií města*
- *péče a udržování čistoty v oddělení, ve škole i jejím okolí*
- *posilování komunikačních dovedností – umět se představit*
- *výtvarné ztvárnění kamaráda*
- *vycházky do okolí, orientace*
- *poznávání a sběr přírodnin, výrobky z přírodních materiálů*
- *sportovní aktivity na školním hřišti – posilování tělesné zdatnosti*

ŘÍJEN – BARVY PODZIMU

- *vyprávění o podzimu a jeho výtvarné ztvárnění*
- *pozorování změn v přírodě*
- *příroda živá a neživá*
- *poznávání podzimních plodů*
- *výroba draků s výstavou v oddělení*
- *zpěv písní o přírodě*
- *společná četba, práce s dětskými časopisy*
- *sportovní aktivity v přírodě*

LISTOPAD – MÁME SE RÁDI, JSME KAMARÁDI

- *rozvoj sociálních zkušeností (laskavost, pomoc, pochvala)*
- *skupinová práce na výtvarném projektu*
- *vytváření dobrých vztahů v kolektivu, mezi spolužáky, učit se naslouchat a vycházet spolu bez násilí*
- *kolektivní míčové, stolní a společenské hry*
- *dodržování pravidel, moje práva a povinnosti*
- *osvojování a dodržování základů společenského chování*

- *spontánní rozhovory – modelové situace (opatrnost při styku s neznámými lidmi, správné řešení konfliktních situací)*
- *rozvíjení jemné motoriky*
- *posilování komunikačních dovedností – rozvoj slovní zásoby*

PROSINEC – VÁNOCE PŘICHÁZEJÍ

- *seznámení s tradicí adventu*
- *připomenutí zvyků a obyčejů vánoční doby*
- *vyprávění o čertu a Mikuláši – výtvarné ztvárnění*
- *poslech a nácvik vánočních písní, koled, hra na flétnu*
- *posilování citových vazeb – porozumění tolerance*
- *rozvíjení a formování životních postojů – schopnost a ochota pomoci, udělat radost druhým, výtvarná dílna – drobné dárky, přáníčka*
- *obohacování estetickými zážitky – výzdoba oddělení, domova*
- *pozorování zimní přírody – změny, hry na sněhu*
- *vánoční besídka*
- *vánoční prodej výrobků*
- *vánoční výstava vánoční výstava v DDM*

LEDEN – KOUZLO PANÍ ZIMY

- *získávání znalostí o životním prostředí a jeho ochraně – krmení lesní zvěře, domácí krmítka pro ptáky*
- *poznávání stop zvířat ve sněhu, v lese jsme jen na návštěvě*
- *využití sněhu k zimním radovánkám – posilování tělesné zdatnosti, soutěž v hodu sněhovou koulí na cíl*
- *rozvoj estetického citění – sněhové stavby, vyšlapávání obrazu ve sněhu, sněhuláci, malování ve sněhu*
- *ztvárnění zimní přírody různou výtvarnou technikou – soutěž oddělení*
- *nácvik lidové a autorské písně se zimní tematikou*
- *tělovýchovné chvílky, pohybové hry, využití sportovního nářadí*

- *posilování základních hygienických návyků – sebeobsluha, stolování, pořádek, péče o společný majetek, odstraňování hluku*

ÚNOR – V ŘÍŠI POHÁDEK

- *získávání a upevňování pracovních návyků a dovedností - soutěž malujeme a poznáváme pohádky, modelování, koláž, rozvoj jemné motoriky, dodržování čistoty pracovního prostředí a bezpečnosti práce*
- *četba a dramatizace pohádky – rozvoj čtenářské gramotnosti*
- *rozvíjení estetického citění, fantazie, představivosti – ilustrace pohádkového příběhu*
- *prohlubování komunikačních dovedností – vlastní vyprávění pohádky, hodnocení charakterových vlastností postav, jazykolamy*
- *hádkankářská soutěž družstev – známé pohádkové dvojice apod.*
- *závodivé hry v přírodě, tělocvičně*
- *vedení k trpělivosti a vytrvalosti – stavba hradu z molitanových a dřevěných kostek*

BŘEZEN – JARO SE PROBOUZÍ

- *sledování změn v jarní přírodě*
- *seznámení s tradicí Velikonoc, velikonoční zvyky*
- *rozvíjení pracovních návyků a dovedností – výtvarná forma – zdobení vajíček, figurky z papíru, výzdoba oddělení*
- *kreslení a malování jarních květin v přírodě*
- *získávání pozitivního vztahu k přírodě a jejímu poznávání – mláďata, jarní práce na zahradách, poznávání rostlin a živočichů*
- *péče o pokojové květiny v oddělení, seznámení s činností na školní zahradě, sázení rostlin*
- *ekologická výchova – třídění odpadu, šetření s vodou, energiemi, udržování čistoty v okolí školy*
- *zvyšování fyzické zdatnosti – hry na školním hřišti a v přírodě*
- *rozvoj estetického citění – zpěv, tanec, písně s jarní tematikou*

DUBEN – STŮJ SVÍTÍ ČERVENÁ

- *prohlubování orientace v okolí školy – názvy ulic, důležitá místa ve městě, změny v okolí mého bydliště*
- *bezpečná cesta do školy*
- *získávání základních informací o dopravních situacích a orientace v nich – křižovatky, bezpečnost na chodníku, přechody pro chodce*
- *rozšiřování vědomostí o dopravním značení, světelná signalizace*
- *dopravní spojení do dalších částí města a okolí – práce s mapou, cestování v dopravních prostředcích*
- *bezpečná jízda na kole, základní výbava, přilba – ochrana zdraví*
- *prohlubování znalostí o poskytnutí první pomoci, předcházení úrazům, zdravotní prevence, důležitá telefonní čísla*
- *orientace v prostoru a čase*
- *zvyšování fyzické zdatnosti a obratnosti – míčové a závodivé hry v přírodě, na školním hřišti, v tělocvičně*

KVĚTEN – MOJE MAMINKA, VESELÁ RODINKA

- *rozvíjení citové stránky osobnosti a posilování citových vazeb, místo v rodině, vztah k rodičům a prarodičům, úcta ke stáří, jaká je moje maminka*
- *vedení ke zdravému životnímu stylu – zdravá rodina – civilizační choroby, ochrana zdraví v různých situacích, prevence*
- *posilování komunikačních dovedností – umět samostatně vyprávět o své rodině, sourozencích, kamarádech, spolužácích, jejich povahových kladných i záporných vlastnostech, dovednostech, o domácích mazlíčcích a zvířatech, které mají v rodině*
- *kultivace slovního i mimoslovního projevu – dramatizace textu, recitace básně, zpěv písně, hra na flétnu*
- *uplatňovat svoji osobnost ve skupině – možnost uplatnění dovedností jednotlivce předvedením ostatním spolužákům*
- *prezentace získaných dovedností na besídce ke Dni matek*
- *rozvoj logického myšlení – hádanky, rébusy, kvízy, doplňovačky*

- *posilování schopnosti samostatně tvořit a pracovat – výtvarná dílna, práce s přírodním materiálem*
- *zvyšování fyzické zdatnosti – turnaj ve vybíjené mezi odděleními ŠD, podpora smyslu pro fair play, dodržování pravidel, umět přiznat vlastní chybu, smysl pro týmovou spolupráci*

ČERVEN – VŠICHNI ZA JEDNOHO JEDEN ZA VŠECHNY

- *formování správných životních postojů – modelové řešení konfliktních situací, uznání vlastní chyby a poučení se z ní*
- *rozvoj fyzické zdatnosti, obratnosti a uplatnění získaných dovedností a vědomostí*
- *posilování pozitivního myšlení a příznivého sociálního klimatu v kolektivu, učit se naslouchat výchova ke zdravému životnímu stylu – zásady správných stravovacích návyků, zdravá výživa, dodržování pravidel stolování, hygienické návyky, účelné využívání volného času, sociálně patologické jevy, správné oblékání podle ročního období – otužování, sportovní aktivity*

(ŠVP ŠD sledované instituce pro rok 2020)

Příloha č. 2 – Výtvarné dílo žáka z výukové lekce

